

3532

ՍՄԲԱՏ ԴԱԻԹԵԱՆ

ՓՈՒՆԶ

ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ ՀԱԻԱՔԱԾՈՅ

ԱՐՁԱԿ ԵՒ ՈՅԱՆԱԻՈՐ

ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԿԱՐԳԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Գ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Արտոնուած է յանձնարարուած՝ Ազգային Կեդր. Վարչու-
րեան Ուսումնական խորհրդոյ 8 համար էւ 29 Յուլիս
1892 թուակիր Վաւեազրով:

معارف نظارت جلیله سنک فی ۴ نیسان سنه ۱۳۱۱
تاریخی و ۳۳ نومرولی رخصتنامه سیله طبع و نشر اولمشدر

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Գ. ՊԱՂՏԱՏԼԵԱՆ

Սուրբան Համամ հաստէր, թիւ 14

1895

491.99+8
7-23

ՍՄԲԱՏ ԴԱԻԹԵԱՆ

491.99-8

7-23

ՓՈՒՆՁ

ԱՃԽԱՐՀԱԲԱՐ ՀԱԻԱՔԱԾՈՅ

ԱՐՁԱԿ ԵՒ ՈՏԱՆԱԻՈՐ

ՆԱԻՆԱԿԱՆ ԿԱՐԳԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Գ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲՔ 2002

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Գ. ՊԱՂՏԱՏԼԵԱՆ

Սուրբան Համամ հաստիս, քիւ 14

1895

2010

25 31444-42

ՅՈՒՐԱԳՍԱԽԱԿ ԳՆԱԳՆԱԿԱՆ ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

(2737 / 39) 14536-58

Յ Ա Ռ Ա Ջ Ա Բ Ա Ն

Ա. ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Աշխարհիկ լեզուով քանի մը Հաւաքայծոյներ լոյս տեսած եւ օգտակար եղած են իրենց սահմանեալ նպատակին, ինչպէս անձամբ ալ փորձած ենք տարիներէ ի վեր: Սակայն այդ փորձը մեզ թելադրած է պէտքն այնպիսի Հաւաքածոյի մը որ յարմար ըլլայ նախնական կարգերու եւ բովանդակութիւնն համապատասխանէ նորավարժներու ըմբռնութիւն եւ հասողութեան:

Այս նպատակով կը հրատարակենք սոյն գրքոյկը որ կը պարունակէ Առակներ, Երգեր, Մանրավէպներ եւ այլն, ամենքն ալ պարզ եւ տղոց հասկնալի ոճով, նիւթով և լեզուով: Զրուշցանք դնել զուտ բանաստեղծական բարձր և խրթին կտորներ: Նոյն իսկ տեղ տեղ բառական փոփոխութիւններ ալ ըրինք, որպէս զի դժուարիմաց բառերու եւ դարձուածներու վրայ միտք չյոգնեցնեն տղքը, վասն զի գրքոյկս կոչուած է աշխարհիկ - գործածական լեզուին վրայ ճաշակ տալ միայն, նաեւ սերմանելով տղոց մտքին մէջ առողջ բարոյականի սկզբունքներ:

Աւելի օգտակար ընծայելու համար այս գիրքը, հարկ դատեցինք կցել զիտական ինչ ինչ տեղեկութիւններ որոնք անշուշտ գրքոյկիս կարեւորութիւնը պիտի առաւելուն, եթէ մեր ազնիւ պաշտօնակիցներ այդ նիւթերն ընդարձակեն և մեկնեն աշակերտներուն:

Այս Փունջը չպիտի ծառայէ միայն իբր Ընթերցանութեան գիրք, այլ մանաւանդ Արտասանութեան կամ ի բերան ուսման: Աւելորդ է դասասուցման այս Տիւղին աւագ կարեւորութեան վրայ ճառել. այսօր ամէն մարդ գիտէ թէ ի՞նչ արդիւնք կուտայ ուսուցման այս գործնական եղանակը որ, բաց ի ուրիշ օգուտներէ, առօրինութիւնը կը ճշդէ, համարձակութեան կը վարժէ՝ գաղափարներ, բառեր եւ բացատրութեան ձեւեր տպուորելով աշակերտին միտքը:

Պէտք չկայ նաեւ ասոր գործածութեան վրայ երկար բացատրութիւններու. — հատուածը լաւ կարգալ, ընդօրինակել, բառերու իմաստը եւ սահմանը սորվիլ; նիւթերուն ոգին և բարոյականն ըմբռնել եւ մաս առ մաս զոց ընել — այս է համառօտակի

ԼՐԱՅՈՒՑԻՉ ԴԱՍՆԵԹԱՅԲ

Աշխարհաբար Քերականութեան

ԱՇԽԱՏԱՍԻՐԵՑ

ՍՄԲԱՏ ԴԱԻԹԵԱՆ

(Տարական Քերականութեան վերջ գործածելի)

Այս գրքին մէջ է որ առաջին անգամ ըլլալով գործարդուած է լեզուին կանոնները գրուածքի մը վրայ ուսուցանելու դրուածիւնը որ ամենէն նորն ու ազդեցիկն է: Ի՞նչ հարկ՝ կանոններու երկայն շարք մը գոց սորվեցնել աշակերտին: Վերջ տանք այդ հին ու դժուարընտել մեթոտին: Հատուածէն ու գործնական օրինակներէն պիտի հետեւի կանոնը, զոր ի բերան ուսանիլ աւելորդ է, ինչու որ կիրառուածիւնը, բազմազան կրթութիւններու և հրահանգներու վրայ կատարուած մարզանքը ուսանողներուն մտքին մէջ խորարմատ կը տպուորէ արդէն լեզուին օրէնքները:

Քանի որ Քերականութեան նպատակն է սորվեցնել լեզուն ուղիղ խօսիլ և ուղիղ գրել՝ առանց չափազանցուածեան կրնանք ըսել թէ ԼՐԱՅՈՒՑԻՉ ԴԱՍՆԵԹԱՅԲն է որ այդ նպատակին պիտի հասցնէ, շնորհիւ իր յօրինուածքին ու պարունակած պէսպէս հրահանգներուն:

Ա. Տիպ, 1894, էջ 112, գին 3 դան.

Փ Ո Ւ Ն Ձ

ՀԱԻԱՔԱԾՈՅ

ԱՇԽԱՐՀԻԿ ԼԵԶՈՒԷ

1. ՏԵՐՈՒՆԱԿԱՆ ԱՂՕԹԲ

Ո՛վ Հա՛յր մեր, Հա՛յր որ ես յերկին,
Սուրբ եղիցի անուն քոյին,
Եկեսցէ մեզ, Աստո՛ւած հըզօր,
Արքայութիւն քո երկնաւոր,
Եղիցին կամք քո խընկելի,
Որպէս յերկինս և աստ յերկրի:

Չհաց հոգւոյն մեր և մարմնոյ
Տո՛ւր և այսօր շընորհիւ քոյ,
Եւ թո՛ղ մեզ, թո՛ղ ըզմեր պարտիս,
Որպէս և մեք թողու՛մք յաստիս:
Ամենեցուն որ մեզ մեղան,
Կամ մընացին մեզ պարտապան:

Ո՛հ, մի՛ թողուր ի փորձութիւն
Այլ հանապազ հա՛ս յօգնութիւն,
Եւ յամենայն չարի մրցմանց
Փրկեա՛ ըզմեզ, Տէ՛ր գթութեանց.
Զի քո է միշտ արքայութիւն,
Քո՛ փառք, պատիւ և զօրութիւն:

Աղօթքը հոգիին սնունդ է.
ն՛վ որ յաղօթե՛ր՝ յապրիր:

2. ՄՈՒԿԻՆ ԵՂՁԻՒՐ ՊԷ՞ՏՔ Է

(ԱՌԱԿ)

Մուկերն ըսին իրարու.

— Ինչո՞ւ մենք եղջիւր կամ ուրիշ զէնք չունինք
և կատուն այնչափ դիւրաւ կը բռնէ մեզ:

Անոնք փայտը սրեցին և գլուխնին կապեցին որ, եթէ կատուն գայ, անոր դէմ կըռուին ու չբռնուին:

Եւ ահա կատուն եկաւ. մուկերն սկսան մէյմէկ ծակ փախչիլ: Սակայն եղջիւր ունեցող մուկերը չկրցան ծակէն ներս մտնել:
Կատուն բռնեց զանոնք և անուշ ըրաւ:

Անմիտ մտնարկէն յարի՛մ միայն կը ծնի:

3. ԳԱՐՈՒՆ

Կարօտ ենք տեսքիդ, աննրմա՛ն գարուն,
Շո՛ւտ եկուր, մեզի բե՛ր ծաղիկ սիրուն.

Բե՛ր պայծառ արեւ, բե՛ր տաքուկ օրեր,
Ճըլվըլող թռչուն, բե՛ր կանաչ դաշտեր:

Բա՛ց մեր դռները, բա՛ց մեր պատուհան,
Թող բացուին՝ ծաղկին վարդ, մեխակ, շուշան:
Փակուած սենեակէն ելլենք, աղատինք,
Կանաչ դաշտ երթանք, խաղանք, գըլրուինք:

Կեանքի գարունն է մանկութիւնը. գիտցի՛ր
վայելել այնուր աւանդ հաճոյքները:

4. ԶՈՒՐ

(ՏԱՐԵՐՔ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՅ)

Զուրը շատ օգտակար հեղուկէ, ծարաւնիս կ'անցընէ. — կը մաքրէ, երկիրը կ'ուռօգէ և կ'արգասաւորէ, կրակը կը մարէ, աղօրիք կը դարձնէ:

Զուրը կը սառի եւ կ'ըլլայ պինդ մարմին կամ տաքութեամբ շոգի կ'ըլլայ:

Ամպը, գոլորշին, մառախուղը, անձրևը, ձիւնը, կարկուտը, սառոյցը, շոգին և ցօղը շուր են:

Զուրերը հաւաքուելով կը կազմեն աղ-
բիւր, առու, վտակ, գետ, լիճ, ծով, ովկիանոս :
Եթէ ջուր չկենայ, մարդիկ և բոյսեր չեն
ապրիր. իսկ երբ շատ ըլլայ, գետերը յորդե-
գելով՝ կ'ողողեն դաշտերն ու կը փճացնեն
հունձքերը :

Զուրը գայ ջաղացքն աղայ,
Խենթն ուսէ եղէ իաղայ :

5. ԱՂՈՒԷՍ ԵՒ ԱՌԻԻԾ

(Ա.Ռ.Ա.Կ)

Աղուէսին մէկը
Իր կեանքին մէջը

Առիւծ ըսածդ չէր տեսած,
Օր մը դիմացն ելաւ յանկարծ.
Խեղճին վախեն լեղին փրթաւ :
Յետոյ նորէն երբոր տեսաւ,
Սիրան այնքան չդողաց :
Երբորդ անգամ երբ դէմն ելաւ,
Բոլոր վախը մէկդի գնաց.
Առիւծին հետ երկայն խօսքի ալ մնաց :

Շատ անգամ տեսնուած բան մը կը կորսնցնէ
իր ազդեցութիւնը :

6. ԳՈԼՈՄՊՈՍ ԵՒ ՇԱԻԿԻԹԸ

Գոլոմպոս օր մը կը ճաշէր քանի մը
Սպանիացիներու հետ : Ասոնք նախանձելով
անոր փառքին վրայ, կը ջանային անոր ար-
ժանիքը պակսեցնել : «Ամերիկան գտնելը,
կ'ըսէին, դժուար բան մը չէր, կը բաւէր
անոր վրայ խորհիլ :»

Գոլոմպոս, առանց պատասխան տալու,
հաւկիթ մ'առաւ և կոչնականներուն դառ-
նալով՝ ըսաւ անոնց. «Ձեռնէ ո՞վ կրնայ այս
հաւկիթն իր մէկ ժայրին վրայ կեցնել :»

Ամէն ոք կը փորձէ, բայց ոչ ոք կը
յաջողի : Ան ատեն Գոլոմպոս հաւկիթը կ'առ-
նէ, թեթեւապէս կը զարնէ զայն իր պնակին,
և հաւկիթը հաւասարակշռութեան մէջ կը
մնայ : Իսկոյն ամենքն ալ կը սկսին պոռալ.
«Դժուար բան մը չ'էր այդ :»

— Ճշմարիտ է, կը պատասխանէ Գոլոմպոս,
բայց պէտք է առաջուց խորհէիք :»

Գործ մը քերտւորէն դասելու չէ :

7. ԵՐԳ ԳԱՐՆԱՆ

Գարունն եկաւ զըւարթ դէմքով,
Լեցուց դաշտերն հազար բերքով.
Գարի, վարսակ, ցորեն ունինք՝

Ալ ի՞նչ կ'ուզենք, պէտք է հրճուինք:

Այժ ու ոչխար, հաւ, սագ ու բաղ,
Գիրուկ կովեր որ տան մեզ կաթ
Մեր տարեկան պարէնն ունինք՝

Ալ ի՞նչ կ'ուզենք, պէտք է հրճուինք:

Ձմրան համար տաք հանդերձանք,
Կ'ըլլան մեզի բուրդն ու բամբակ.
Շերամ, մետաքս, զարդեր ունինք՝

Ալ ի՞նչ կ'ուզենք պէտք է հրճուինք:

Ահա պատրաստ ճաշ գեղջկական,
Ուտենք համով մեր հացն ու թան.
Կարագ, մածուն հաւկիթ ունինք,

Ալ ի՞նչ կ'ուզենք, պէտք է հրճուինք:

Աստուած ամեն բան ստեղծած է մարդու
օգտին համար:

8. ԽԵԼԱՑԻ ԶԱԳՈՒԿՆԵՐ

(ԱՌԱԿ)

Ազուաւը ժողվեց իր ձագերն և խրատեց այսպէս.— Սիրելի՛ ձագուկներ, խոհեմ եղէք և զգուշացէք մարդոցմէ, մանաւանդ երբ ծուին և գետնէն քար առնեն:

Ձագերը պատասխանելով՝ կ'ըսեն.

— Մա՛յր, ի՞նչ ընելու է եթէ մարդը առաջուց քարը ձեռք առած ըլլայ:

Մա՛յրը, կրկնեց.

— Ապրի՛ք, զաւակներս, հիմայ գիտցայ թէ խելացի էք և կրնաք ինքզինքնիդ պաշտպանել:

Խելոյր հասակին մեջ չէ, գլխուն մեջ է:

Երևեկ տղեկին

Ոյր խելոյն ու միտքն՝ հետ հասակին

Հաւասար կ'աճի:

9. ԾԻԾԵՌՆԱԿ

Մարտն անցաւ, եկաւ Ապրիլ գեղեցիկ,
Հեռու տեղերէ դարձաւ ծիծեռնիկ.
Օ՛ր, բարի եկար, գարնա՛ն կարապետ,
Բոյն չինողներուն ամենէն վարպետ:

Փախաւ կռունկը, թռաւ վերերէն,
 Սոխակն հեռացաւ մեր պարտէզներէն.
 Միայն դո՛ւն մնացիր, ճնճղուկներուն հետ,
 Միրուն ծիծեռնակ, գարնան կարապետ:

Պատուհանիս մէջ շինէ՛ քու բոյնը,
 Անուշ ձայնովդ երգէ՛ գարունը,
 Զո՛ւ ածէ, հանէ՛ գեղեցիկ ձագեր,
 Մեր քո՛վը կեցիր մինչև Աեպտեմբեր:

Թոյուններդ մեր պարտէզներուն երաժիշ-
 ներն են: Անոնք օգտակար են նաև հունձ-
 փերուն համար, վասն զի կը փճացնեն
 վնասակար ձմիկներն ու որդերը:

10. ԵՐԿԻՐ.— ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

(ՏԱՐԵՐՔ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՅ)

Գիտէ՞ք, ի՞նչ ձեւ ունի աշխարհս ուր
 մենք կը բնակինք:

Աշխարհս կլոր՝ գունտիպէս է:

Աշխարհս շատ մեծ է, տասն հազար մղոն
 շրջապատ ունի:

Եթէ կարենաք, փոքրիկ տղաքս, առանց
 կանգ առնելու, ուղղակի քալելով երթալ՝
 տասը տարուան մէջ հազիւ աշխարհիս շրջ-
 ջանը կրնաք ընել:

Աշխարհս հինգ մասի կը բաժնուի. Ասիա,
 Եւրոպա, Ափրիկէ, Ամերիկա և Ովկէանիա:

Շատ օգտակար և գեղեցիկ է այն գի-
 տութիւնը որ աշխարհս կը ճանչցնէ մեզի,
 այսինքն Աշխարհագրութիւնը:

Գիտութիւնով զարդարէ՛ միտքդ. ա՛ն պիտի
 սայ ֆեզի՝ բանականութեան յոյսը:

11. ՀՐԱՒԷՐ

Թռչունը երգեց, օդը բացուեցաւ,
 Արեւն ալ վաղո՛ւց ելաւ, բարձրացաւ.
 Խելօ՛ք մանուկներ, շո՛ւտ մը հագուեցէ՛ք
 Շուտով դասարան դուք հաւաքուեցէք:

Մարդ և անասուն, գազան և թռչուն,
 Ամէնքն ալ կ'երթան իրենց գործերուն,
 Բերնովն ուտելիք կը բերէ մրջիւն,
 Ծաղիկներէն հիւթ կը ծծէ մեղուն:

Իաչոր գոյնզգոյն ծաղկով զարդարուած,
 Մարգագետինը կանաչ է հագած,
 Զմեռուան քունէն անտառն արթնցած՝
 Իր տերեւները կը շարժէ կամաց:

Ձկնորսներն ուռկանն ահա կը քաշեն,
Հնձողներ իրենց մանգաղը շարժեն. . . :
Դո՛ւք ալ, մանուկներ, ձեր գիրքերն առէք.
Աստուած ծուլութիւն չի սիրեր երբէք:

Ծոյրը մուրացկանին եղբայրն է:

Աշխատութիւնը մեր կեանքին քաղցրութիւնն
եւ երջանկութիւնն կուսայ:

12. ԳԱՅԼԵՆ ՈՒ ԷՇԸ

(Ա.Ռ.Ա.Կ)

Դայլը գտաւ գիրուկ էջ մը, և կ'ուզէր
ուտել: Էջն ըսաւ անոր. «Աստուած զիս քու
ձեռքդ ձգեց և անշուշտ պիտի ուտես. բայց
կ'աղաչեմ, նախ բարիք մ'ընես ինձի, Աստու-
ծոյ սիրոյն ըլլայ. ոտքս գամ մը մխուեր է
և ցաւէն սաստիկ կը տանջուիմ. հանէ՛ զայն,
ապա կե՛ր:»

Դայլը իչուն ետեւ անցաւ որ գամը
հանէ: Բայց էջը բոլոր ուժովը կից մը զար-
կաւ, ջախջախեց անոր կզակն ու փախաւ:

Դայլը նստած կուլար և կ'ըսէր ինքնի-
րեն. «Արժանի՛ եմ այս պատիժին որ վրաս

230-28
275/39

եկաւ. վասն զի ես մտադործ էի, ո՛վ ըսաւ
որ պայտարութիւն ալ ընեմ:»

Շատ անգամ հարկ կ'ըլլայ հեռախօսակցելո՞յ
վսանգէ ազատեցում հաւար:

13. ՊԱՐՏՔ

Երեք մանուկներ ուրախ ու զուարթ
կ'երթային դպրոց խօսելով հանդարտ.

Մին կ'ըսէր. «Եթէ աղէկ աշխատիմ,
Աղուոր պարգեւ մը հօրմէս կ'ընդունիմ»:

Երկրորդը յարեց. «Լա՛ւ կ'աշխատիմ ես,
Որ համբոյր մ'առնեմ սիրելի մօրմէս:»

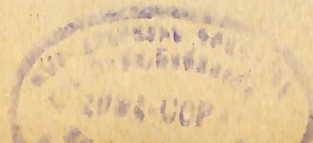
— «Իսկ ե՞ս ինչ ընեմ, հառաչեց վերջինն,
Հայր ու մայր չունիմ, ո՛վ նայի որբին:

Բայց սիրով ես միշտ կատարեմ պարտքս.
Պարտք կատարելով է որ կ'առնեմ վարձքս:»

Երբ մեր պարտքը կատարեցինք, մեր խիղճը
հանդարտ եւ մեր հոգին խաղաղ կ'ըլլայ: —

Երանութիւնը պարսաճանաչութեան մէջ է:
2

14536-58
275/39

14. Ծ Ո Վ

(ՏԱՐԵՐԲ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՅ)

Աշխարհիս երեք չորրորդ մասը կը պատէ
աղի ջուր, որ կը կոչուի ծով կամ ովկիանոս:
Ուրեմն ի՞նչպէս ընելու է աշխարհի մէկ
մասէն միւսն անցնելու համար, քանի որ ա-
սոնց մէջտեղ ջուր կայ:

Ծովէն անցնելու համար մարդիկ նաւ
և շոգենաւ շինած են: Շոգենաւները փայ-
տէ և երկաթէ կ'ըլլան, ասոնց կայմերը շատ
բարձր են:

Կայմերուն կապուած են առագաստներ
որոնք թռչունին թեւին կը նմանին:

Հովը առագաստին մէջ կը մտնէ, կը մղէ
և նաւը կը քալեցնէ:

Շոգենաւներն ալ շոգիի ուժով կը քալեն
և շատ մեքենաներ կը դառնան ասոնց մէջ՝
կրակին ու շոգիին զօրութեամբ:

Մարդս՝ գիտութեան շնորհիւ կ'իշխէ ծովուն
և ցամաքին:

15. ԱՔԼՈՐ ԵՒ ՄԱՐԳՐԻՏ

(ԱՌԱԿ)

Կըռկըռացող աքլոր աղբար
Քրքրքրելով աղբիւս վեր վար՝
Գըտաւ մարգրիտ մը կըս-կըլոր,
Շատ մեծագին, շատ ալ աղուոր:
Բայց եկո՛ւ տե՛ս ի՞նչ դատաստան
Կարեց խելօքն անոր վրան:

- « Տեսքը գէշ չէ, գոյնն ալ սիրուն՝
- « Կլոր մլոր, աղուոր, կռուն՝
- « Բայց չէ տուած ասոնց՝ Բնութիւն
- « Կշտացնելու ալ զօրութիւն.
- « Այս բաներուս փուճ ու խաբող՝
- « Միայն անխելք մարդիկ տան փող:
- « Ինձի համար հատ մը կորեկ
- « Ասկէ շատ վեր ունի արժէք.
- « Տե՛սք ալ չունենայ՝
- « Ուտելու կուգայ »:

Աքլորին խելքէն
Մարդեր պակաս չեն.

Ասոնց աչքին բան չեն արժեր
Ո՛չ գիտութիւն, ո՛չ լեզուներ:

Անխելները շատ անգամ կը սխալին իրենց
ընտրութեանը մէջ:

16. ԶՂԱՅԻՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆ

(ՏԱՐԵՐՔ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՑ)

Ուղեղը ջիղերուն կեդրոնն է. հոն կը կազմուին խորհուրդներ: Զիղերը հաղորդակցութեան թելեր են, որոնք ուղեղը յարաբերութեան մէջ կը դնեն արտաքին առարկաներուն հետ:

Զիղերու միջոցով ուղեղին կը հասնի զգայարանքներուն վրայ եղած տպաւորութիւնը: Ուղեղը կը հասկնայ, կը բաղդատէ, կը վճռէ, եւ ուրիշ ջիղերու միջոցով մկաններուն հրամաններ կը ղրկէ կծկուելու:

Օրինակ. մէկը ետեւէս անունս կ'արտասանէ, ձայնը ականջիս կը հասնի, և լսողութեան ջիղերու շնորհիւ ձայնի զգայնութիւնը մինչեւ ուղեղս կը հասնի: Ուղեղս կը հասկընայ, և վիզիս մկաններուն հրաման կուտայ գործելու. մկաններս հնազանդելով՝ կը կծկուին, և կը տեսնենք որ անունս լսելով՝ գլուխս դարձուցած եմ:

Ստուգիւ, ի՞նչ հրաշայի կազմակերպութիւն ունի մարդկային մարմինը:

17. ԶՈՐՍ ԵՂԲԱՅՐ

Զորս եղբայր են՝ բոլոր տարին
Երկրիս վրայ կը պտրտին.
Զորսն ալ ունին զատ զատ հասակ,
Պարգեւնին է հազար տեսակ:
Առջինեկն է մի պատանի.
Բողբոջ, տերեւ, սաղարթ ունի,
Պայծառ արեւ, կանաչ արօտ՝
Որոնց տղաք են միշտ կարօտ:
Երկրորդ եղբայրն՝ երիտասարդ
Կուտայ մեզի անձրեւ առատ,
Ծաղիկ ցանէ նա ամէն դի,
Յոյսեր կուտայ առատ հունձքի:
Երրորդ եղբայրն՝ այր չափահաս,
Միրգով լեցուն ունի մի թաս.
Կը բաժանէ տղոց իր գանձ՝
Ծիրան, խնձոր, խաղող ու տանձ:
Զորրորդ եղբայրն է ծերունի,
Յուրտ ու խաւար շալկած ունի,
Այգի, անտառ ամայացած՝
Դաշտ ու արօտ ձիւնով լեցուած:

Ամէն հասակ, ինչպէս ամէն եղանակ, իր փայտյններն ու հաճոյններն ունի:

18. ԽԱԲԵԲԱՅ ԱՂՈՒԷՍ

(Ա.Ռ.Ա.Կ)

Աղուէսը հաւնոցի մը հաւերը բարձր տեղ մը թառած կը տեսնէ, կ'ուզէ որ սուտ ու պատիր խօսքերով անոնց մօտենայ:

«Ձեզի մեծ աւետիս ունիմ տալիք, կ'ըսէ, բոլոր կենդանիներ մեծ ժողով ըրին, որոշեցին որ իրենց մէջ ասկէ ետք սէր և խաղաղութիւն ըլլայ. եկէ՛ք մենք ալ հաշտուինք և այսուհետեւ եղբօր պէս ապրինք:

Աքաղաղը, որ աղուէսէն աւելի խորամանկ էր, վեր կ'ելլէ, կը շտկուի, վիզը կը տնկէ, և չորս դին կը դիտէ:

«Ի՞նչ նայեցար, կը հարցնէ աղուէսը:

— Ի՞նչ պիտի նայիմ, կ'ըսէ աքլորը, ահա երկու հատ շուն դէպի հոս կուգան,»

Աղուէսը աս լսելո՛ւն պէս, սրարշաւ կը փախչի:

«Է՛հ, կ'ըսէ աքաղաղը, ո՞ր բարով, միթէ սէր և խաղաղութեւն չըրի՞ն կենդանիները:»

Աղուէսը, վազելով հանդերձ, կը պատասխանէ.

«Ատ շուները կարծեմ դեռ չեն իմացած:»

Խարդախ մարդը իր շարած որոզայրիկ մէջ կ'իյնայ:

19. ԵՐԳ ՄՇԱԿԻ

Ահա ծագեց կարմիր արեւ,

Տաք ու պայծառ է օդը:

Դէ՛հ, քաշեցէ՛ք սիրուն եզներ,

Առաջ տարէք արօրը:

Արտը վարենք, ահօս փորենք,

Խոր ահօսներ հողին մէջ.

Սերմը ցանենք որ հունձ հնձենք,

Յորեն դիզենք կալի մէջ:

Թէ գայ ձմեռ, մենք վախ չունինք:

Ուրախ կ'անցնի մեր օրը.

Ուտելու միշտ պաշար ունինք,

Լի և կուշա է մեր փօրը:

Դէ՛հ, քաշեցէ՛ք սիրուն եզներ,

Շուտով վարենք արտերը.

Թող չըսեն մեր դըրացիներ,

Ծոյլ են հայուն եզները:

Անօրութիւնը չի համարձակիր աշխատանք
մարդուն դունեկն ներս մտնելու:

20. ԹՈՉՈՒՆՆԵՐՈՒՆ ՕԳՈՒՏԸ

(ՏԱՐԵՐԲ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՅ)

Թուշունները կը շինեն իրենց բոյնը խոտի
չիւղերով և բուրդի թելերով զորոնք ոչխարը
կը թողու մացառին վրայ,

Թուշուններն իրենց ձագը կը սնուցանեն
որդերով և թրթուրներով:

Եթէ թուշունները չըլլային, ո՞րչափ ֆլասս
պիտի տային որդն ու թրթուրը՝ մեր հունձ-
քերն ուտելով:

Եթէ անգթութեամբ սպաննէք թուշուն
մը կամ արէք անոր բոյնը, արտերուն ցո-
րենը գողցած՝ փճացուցած կ'ըլլաք:

Աստուծոյ խնայութիւնը կը սեսնուի ամէն
բանի մէջ:

Ձ1. ԿԱՐԱՊ, ՁՈՒԿ ԵՒ ԽԵԶԱՓԱՐ

Օր մը կարապը, ձուկն ու խեչափար,
— Չեմ գիտեր ուսկի՞ց ալ գտան իրար —
Բեռնաբարձ սայլ մը տանիլ կ'ուզէին:

Երեքն ալ մէկէն լծուեցան սայլին:
Երեքն ալ արիւն քրտինք կը մտնեն,
Սակայն չի շարժիր սայլը իր տեղէն:
«Չարմա՛նք, կ'ըսէին անոնք մէկմէկու,

Չենք գիտեր ինչո՞ւ

Այս սայլը առաջ տանիլ չենք կրնար.
Ո՛չ բեռը ծանր է, ո՛չ ճամբան դժուար»:

— Հապա չե՞ս ըսեր,

Կարապը վեր կը քաշէր,

Խեչափարը ետ՝

Ձուկն ալ գէպի գետ:

Ծուռը ո՞րն էր, կամ որո՞ւն էր իրաւունք՝

Աս թողունք.

Բանն ա՛յս է որ,

Մինչեւ այսօր

Սայլը հոն է բեռովը:

— Այսպէս կ'ըսէ Բուիլովը:

Հակասակութեանք գործ առայ յերթար:

ՁՁ. ԵՐԿՈՒ ԶԱՄԲՈՐԴ

Երկու ճամբորդ, թովմաս և Յովհաննէս,
տօնավաճառը կ'երթային: Անտառ մը հա-
սան: Թովմաս, որ առջեւէն կ'երթար, իր
առջեւ ոսկիով լի քսակ մը կը տեսնէ և կը
վերցնէ: «Ո՛հ, ի՛նչ աղուոր գիւտ մ'ըրիմնի,
կը գոչէ Յովհաննէս զուարթագին: — Մե՞նի,
կը պատասխանէ թովմաս, ի՞նչ ըսել կ'ուզես,
բարեկամ, ըսէ՛ մանաւանդ ե՛ս: Ե՛ս զսայ
դրամը և ինձի կը պահեմ:

Յովհաննէս կը լռէ. մտիկ կ'ընէ իր հա-
րուտ ընկերին որ արդէն կը հաշուէ ինչ որ
պիտի կրնայ գնել իր գտած դրամով:

Յանկարծ երկու գող կ'երեւին անտառին
մէջ: «Վա՛շ, կը գոչէ թովմաս սարսափահար,

կորսուած եւնի: —

— Մե՞նք, կը պատասխանէ յայնժամ Յովհաննէս. կը սխալի՛ս, բարեկամն, ըսէ՛ մանաւանդ դուն:» Զայս ըսաւ և սկսաւ փախչիլ:

Իսկ թովմաս, դրամին ծանրութեան պատճառով, չկրցաւ փախչիլ: Գողերը եր վրայ կը յարձակին, կը ծեծեն, կը կողոպտեն և իր գանձն ու հագուստը միանգամայն կը գողնան:

Երէ աղէկ օրերուդ բարեկամիդ օգնեցիր, ան աչ նեղ օրիդ կը հասնի:

23. ՎԱՐԷ՛, ՈՐԴԵԱ՛Կ ԻՍ

Վարէ՛, որդեա՛կ իմ կիրակոս, վարէ մաճըդ և բա՛ց ախօս. Արձակ դաշտերն են մեր արտեր՝ Պարարտ, բերրի և բարեբեր:

Ես՝ ցորենի ցանեմ հատեր, Գաղենք յուսով բեղուն արտեր. Օրհնեալ է հողն, օրհնեալ՝ սերմեր, Օրհնեալ՝ մշակք, եղնամոններ:

Օրհնեա՛լ է անդ և անդաստան, Որ մեզ առատ հունձքեր կուտան. Օրհնեալ է Տէր և իր պարգեւ. Ան մեզի տայ անձրեւ, արեւ:

Երախսագէտ ըլլանք Աստուծոյ՝ իր պարգեւած անքիւ բարիքներուն հաւնար:

24. ԳՈՂ ՏՂԱՆ ՈՒ ՄԱՅՐԸ

(Ա.Ռ.Ա.Կ)

Այրի կնկան մը որդին պզտիկուց վարժուեցաւ միրգ և բանջար գողնալ: Մայրը զանոնք կ'առնէր կ'ուտէր և չէր խրատեր որ տղան գողութիւն չընէ:

Տղան օր օրի աւելցուց գողութիւնը, և երբ մեծցաւ, աւազակներու հրոսակի մը պետ ըլլալով՝ շատ չարիքներ կը գործէր: Օր մ'ալ բռնուեցաւ և մահուան դատապարտուեցաւ:

Գլխատման ժամուն, խնդրեց որ մայրը բերեն որպէս զի վերջին անգամ մ'ալ տեսնէ ու համբուրէ: Բերին մայրը, և տղան՝ գրկելով զնա՝ խնդրեց որ լեզուն ցոյց տայ:

Հազիւ թէ մայրը բերանը բացեր էր, որդին խածաւ փրցուց անոր լեզուն: Թագաւո-

ըր հարցուց անոր. — «Ո՛վ չար տղայ, ինչո՞ւ կտրեցիր մօրդ լեզուն: — Վասնզի տղայութեանս ատեն զիս չխրատեց և չգգուչացուց քողութենէ. ի՛նքն է պատճառ իմ թշուառութեանս և կորուստիս:»

Թագաւորը հրաման տուաւ արձակել տղան և անոր տեղ կախել մայրը:

Ծնողք պէ՛տ է կանուխէն զգուշացնեն իրենց զաւակները վաս ունակութիւններէ:

25. Խ Ե Ղ Ճ Ո Ւ Կ Ա Ր Տ

Աշունն սկսաւ, հեռացաւ ծիծառ,
 Դատարկ է մարգը, դատարկ է անառ.
 Միայն դաշտին մէջ անհունձ մնացած
 Տխուր ու տրտում արտ մը կայ պառկած:

Կարծես հասկերը միմեանց ականջին
 «Ինչպէ՞ս կը մըսինք, կ'ըսեն, այս ցուրտին.
 «Շատ տխուր բան է գետնին հետ ըլլալ
 «Եւ առատ պտուղդ հողերուն զո՞հ տալ:
 «Ո՛հ, ամեն գիշեր մեր քովը կ'իջնեն
 «Մնցնող թռչուններն և ըզմեզ կ'ուտեն,

«Գաղաններ կոխեն, հովը կը ծեծէ,
 «Ուր է մեր տէրը, ինչո՞ւ կը սպասէ:»
 Հովը խեղճ արտին կուտայ սեւ համբաւ.
 «Մահը ձեր տէրը երկրէս վեր առաւ:»

Որքերուն հայրն է Ասուած:

26. ԽՈՋԱՆԱԿ, ՍՊՈՒՆԳ ԵՒ ՍԱՆՏՐ

(ՏԱՐԵՐԲ ԳԻՏՈՒԹԵԱՅ)

Խոջանակը, որով կը մաքրենք մեր զգեստները,
 ձիու մագով շինուած է:

Սպունգը, որով կը լուացուինք կամտախտակ կը սրբենք,
 ուսկի՞ց կուգայ գիտէ՞ք:
 Սպունգը կենդանի մ'էր որ ծովին մէջ կ'ապրէր,
 ժայռերու կամ խեցիներու փակած:

Չեր սանտրերն ալ կը շինուին կենդանիներու
 եղջիւրով և սմբակով: Ասոնցմէ կը շինուին
 նաեւ դանակի և զմելինի կոթ, հովանոցի
 և գաւազանի գլուխ, եւ այլն:

Ամէնէն անպէ՛տ կարծուած բաներն ալ օգտակար
 կրնան ըլլալ գիտութեան եւ արուեստի շնորհիւ:

27. ԿՈՐՍՈՒԱԾ ՇՈՐԹ

Ձիւնը կուգար փաթիլ - փաթիլ,
Հեան ալ անձրեւ կաթիլ - կաթիլ,
Այդ միջոցին մի պառաւ կին
Հորթ մը փնտռէր ասդին անդին :

Երբ արօտէն տուն եկաւ կով,
Լեցուն էր կուրծքն անուշ կաթով :
« Հորթ ուկս ո՞ւր է », նա բառաջեց,
Խեղճ պառաւին ցաւ պատճառեց :

Մինչդեռ այսպէս պառաւ ու կով
Կ'արտասուէին լաց ու կոծով,
Յանկարծ ելաւ մի բարակ ձայն,
Կոմլս հասկցաւ որ հորթն է այն :

Քովը վազեց բառաջելով,
Պառաւն ետեւէն՝ տըքալով :
Կորսուած հորթը մայրը գտաւ,
Լեցուն ծիծը բերանն առաւ :

Ծծեց, բոլոր կաթը հատցուց,
Խեղճ պառաւին բան չի թողուց :
Բայց պառաւը այս անգամին
Սիրով ներեց չար հորթուկին :

Պզտիկ տղայ կարօս եւ իրենց ծնողին
պաշտպանութեան :

28. ԱՇԱԿԵՐՏԻ ՄԸ ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆԸ

Երբեմն այնպէս կը կարծեմ թէ Ուսու-
ցիչներս խիստ են, բայց անտարակոյս կը
սխալիմ: Եթէ գիտնայի այն շարժառիթներն
որոնք գործել կուտան անոնց, թերեւս պի-
տի պարտաւորէի խոստովանիլ թէ անոնք ի-
րաւունք ունին :

Արդէն բարկութեանս առաջին շարժումն
անցնելէն վերջը, քանիցս չե՛մ զգացած՝ թէ
գանգատներս անիրաւ էին և թէ ինձ արուած
պատիժը լոկ արդարութեան գործ մ'էր :

Թերեւս միշտ այնպէս է, և փոխանակ
գանգատելու, աւելի աղէկ չէ՞ որ ինքզինքս
ուզղեմ: Հրահանգներս յաճախ չեմ կատարեր,
և կամ չափազանց շուտ կատարելով՝ սխալ-
ներ կը գործեմ: Միթէ յանցանքն իմս չէ՞
ամէն անգամ՝ որ այս վիճակին մէջ գտնուիմ :

Մեր ամէնէն շաւր բարեկամներն ակոնք եւ
որ մեզ իստութեամբ կը դասեն եւ մեր
պակասութիւնները ցոյց կուտան :

29. Ձ Ի Ի Ն

— «Ա՛խ, ինչո՞ւ, ինչո՞ւ կուգայ պաղ ձիւնը,
«Նորէն ամիսներ տի մնամ տունը,

«Ձի պիտի տեսնեմ կանաչ ծառ, արօտ»
«Սիրուն ծաղիկին տի մնամ կարօտ:»

— Ձիւնը որ կուգայ երկնքէն ի վար,
Իմացի՛ր, մեծ բազդ է մարդուս համար.
Վերմակի մը պէս կը ծածկէ գետին,
Որ բացուի արմատ՝ դիմանայ ցրտին:

Նա հողին կուտայ հիւթ, պարարտութիւն,
Դաշտին ու արտին մեծ առատութիւն:
Մի՛ տրտնջար, մա՛րդ, դուն Իճնութենէն,
Թէ՛ տաք և թէ՛ ցուրտ մեզ միշտ օգուտ են:

Ասուած ամէն բան յաւ է ըրեր. պէտք չէ
սրկնցանք անոր ըրածին յիսայ:

30. ԱՐՔԱՅՈՐԴԻՆ ԵՒ ՕՁԸ

(Ա.Ռ.Ա.Կ)

Հարուստ մարդ մ՛ ունէր սիրական օձ մը,
որ տանը մէջ կը բնակէր, և ա՛յնքան ընտանե-
ցած էր որ շատ անգամ կը խաղար մարդուն
տղուն հետ և մինչեւ իսկ անոր վիզը կը
փաթթուէր:

Երբ մեծցաւ տղան և մէջքը թուր կը
կապէր, օր մը, դարձեալ օձին հետ խաղա-
ցած ատենը, հանեց իր թուրը և զարկաւ
կտրեց օձին պոչը: Այն ատեն օձը զայրանա-
լով՝ խածաւ տղան և փախաւ: Մանուկը մե-
ռաւ և հայրը երկար ատեն սուգ պահելէ
ետք, մարդ զրկեց՝ որ իրեն բերեն օձը:
Սակայն օձը պատասխանեց. — Ո՛վ բարի
տէր, ինձի չի վայլեր քու քովդ գալ, վասնզի
քանի՛ դուն զաւկիդ գերեզմանին նայիս և
քանի՛ ես իմ պոչիս նայիմ, ոխն ու ատելու-
թիւնը չպիտի վերնան մեր մէջէն. ուրեմն լաւ
է որ քեզմէ հեռու կենամ:

Ինչ որ կ'ուզես որ ուրիշը ֆեզի ընէ,
նոյնն ըրէ ուրիշին:

31. Ճ Ա Խ Ա Ր Ա Կ

Մանէ՛, մանէ՛, ի՛մ ճախարակ,
Մանէ՛ ճերմակ մանածներ,
Մանէ՛ թելեր հաստ ու բարակ
Որ ես հոգամ իմ պէտքեր:

Պայծառ օրերս երբ դարձան մութ,
Պարաքս մնաց թէպէտ քիչ,
Բայց պարտատէրըս չըրաւ գութ,
Եկաւ տարաւ ամէն ինչ:

Մանէ՛, մանէ՛, իմ ճախարակ,
Մանէ՛ ճերմակ քուլաներ,
Մանէ՛ թելեր հաստ ու բարակ,
Որ ես հոգամ իմ պէտքեր:

Գուր ունենաւի կարօտայնեռուն վրայ:

32. ՊԱՏԿԵՐ ԵՒ ԳԾԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

(ՏԱՐԵՐՔ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՅ)

Ո՞վ չինած է ձեր կարգացած գիրքին
պատկերները. — Գծագրիչը:

Մատիտով կամ գրիչով՝ թղթի վրայ կը
գծէ առարկաներուն օրինակն, և ապա այդ
օրինակը փայտի կամ քարի վրայ փորագրե-
լով կը տպեն, որպէս զի դուք ալ այդ պատ-
կերներով ճանչնաք առարկաները:

Գեղեցիկ արուեստ մ'է գծագրութիւնը
և շատ օգտակար՝ գործաւորներուն համար:
Կահագործը, հիւսնը, ատաղձագործը,

որմնագիրը, պարտիզպանը, երկաթագործը
և դարբինը աւելի ստակ կը շահին եթէ գը-
ծագրութիւն գիտնան:

Արուեստներն ու արհեստները մեզի կը բերեն
դիւրակեցութիւն:

33. Ճ Պ Ո Ւ Ռ Ն Ե Ի Մ Ր Ձ Ի Ն

(ԱՌԱԿ)

Շատխօս ճպուռն ամառն ի բուն

Առաւօտէ մինչ իրիկուն,

Ժի ժի, ժի ժի բերանաբայ՝

Անհոգ, անփոյթ ժիր ճըռճըռաց:

Իսկ երբ տաքուկ օրերն անցան,

Անոր երգերն ալ դադրեցան:

Չորս դին սառած՝ գետինն ու ջուր,

Ունկի՞ց գտնէր ան՝ կերակուր:

Ճարը հատած, յուսահատած՝

Հընարք մը միտքն ինկաւ յանկարծ,

Ելաւ Մըջին դուռը գնաց:

«Թըք, թըք, թըք, թըք. — Ո՞վ է ան.

— ճըպուռն է, քու բարեկամ:

«Դունիկդ բա՛ց, Մըջիկ խաթուն:»

Շուտով բացաւ դուռը Մըջիւն

Երեսն ի վար ինկաւ ճպուռն:

«Մըրջի՛ւն, ըսաւ, հոգուդ սիրոյն
 «Տո՛ւր ինձ կտոր մը կերակուր,
 «Թէ չէ մեռնիմ՛ ես, ո՛հ, ի զուր:
 — Ի՞նչ, ուտելու բան չունի՞ս:»
 Ճըպուռն ըսաւ. — «Լսէ՛, հոգի՛ս,
 «Քանի որ տաք օրերն անցան՝
 «Փորըս չինկաւ պատառ մը բան:»
 — Հապա ամառն ու գարո՞ն,
 «Ի՞նչ ըրիր ան տաքերուն:
 — Մի՛ սրգողիր, ըսաւ ճըպուռն,
 «Ես կ'երգէի այն տաքերուն:
 — Չեմ սրգողիր, իմ ի՞նչ հոգս է,
 «Ուրեմն հիմ՛ալ գընա՛ պարէ՛:»
 Այսպէս Մըջիւնն ըսելով՝
 Գոցեց իր դուռը շուտով:
 Երիտասարդ անգործ քալող
 Երբ ծերանայ, կ'ըլլայ մուրող:

Ժամանակը գաւնձ է, ի գոռ մի վասնէ՛ք գայն:

34. ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆԸ

Եկէ՛ք, տեսէք սա բայուած վարդը-
 նայեցէք ի՛նչպէս կ'երերայ իր կանաչ կա-
 պած ճիւղին վրայ: Այս է ծաղիկներուն թա-
 գուհին. թերթերն են կարմրուկ, տեսքն

է ազնիւ ու գեղեցիկ. հոտը բուներ է օդին
 մէջ: Բայց այս վարդն ընողն՝ ա՛լ աւելի գե-
 ղեցիկ է, ամէն սրտի սիրելի է:

Առիւծը ամէն կենդանիներէն ուժով է.
 Երբ իր որջէն ելլէ ու պոչը շարժելով սկսի
 մռնչել, արածող կենդանիներն իրենց եր-
 կիւղէն կը թողուն դաշտը, գազանները ա-
 նապատ կը փախչին:

Ուժով է առիւծը, բայց իր ստեղծողը
 ա՛լ աւելի զօրաւոր է. ինքն՝ ուզածին պէս՝
 ամէն մարդու կեանքը չափեր է, ու չկայ մէկն
 որ Անոր բարկութենէն ազատի՝ յանցաւոր ե-
 ղած ատենը:

Պայծառ է արեն՝ երբոր անամպ երկնքէ
 ծագի. երբոր փայլուն ճամբովը առաջ կու-
 գայ՝ բոլոր երկիրս իր լուսովը կը լեցնէ: Բայց
 աւելի փառաւոր է Ան՝ որ արեւը ստեղծեր
 է. ինքն ամէն տեղ կը մտնէ, իր երեսի լոյսն՝
 իր ամէն ստեղծուածները կը լուսաւորէ, ու
 ինքը գիշեր չունի. անոր անունն է ԱՍՏՈՒԱԾ.
 Իր գործն է աշխարհս. ինքն ալ իր ամէն
 գործէն վեր է. ինքն է գեղեցկութիւն, զօ-
 րութիւն և կարողութիւն:

Կարելի՞ է յիշանայ Աստուծոյ մեծութեան
 եւ անսահման բարութեան վրայ:

35. ԵՐԳ ԳԵՂՋԿԱԿԱՆ

— Լուսնակն անուշ, հոփն անուշ,
Շինականի քունն անուշ.
Ծագեց լուսնակ երկինքէն,
Հովուին սրրինգն էր անուշ:

— Հօտաղն եզներ կ'արածէ,
Մաճկալ պառկեր քունն անուշ.
Քաղցրիկ զեփիւռ կը շնչէ,
Ծովային հոփն էր անուշ:

— Դաշտեր, ձորեր ննջեր են,
Ջրեր գլգլան, ձայն անուշ.
Թռչունք թռան իրենց բոյն,
Սոխակին ձայնն էր անուշ:

— Անմահական հոտ բուրեք
Կարմիր վարդի հոտն անուշ.
Հասուն պողով լի ծառեր,
Որոնց տակ քունն էր անուշ:

Ի՛նչ քաղցր է գիւղական պարզ ու խաղաղ
կեանք:

36. ԽԱՐԴԱԽՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԻԺԸ

(Ա Ռ Ա Կ)

Այրի կին մը տասն այծ և մէկ զաւակ
ունէր: Որդին ամէն օր կը տանէր այծերն ա-
րածելու և իրիկունը կը բերէր: Մայրը կը
կթէր այծերն, և ամէն օր շերեփ մը ջուր կը
լեցնէր կաթին մէջ և կը ծախէր:

Օր մը որդին ըսաւ մօրը.

«Ինչո՞ւ կաթին մէջ ջուր կը խառնես,
միթէ խարդախութիւն չե՞ արդ:

— Տղաս, ի՞նչ ընեմ, կաթերնիս քիչ է,
անօր համար ջուր կը խառնեմ որ քիչ մ'ա-
աւելի գայ և մեզի ձմրան պարէն ըլլայ:»

Օր մ'ալ, մինչ աղեկը ձորի մը մէջ կ'ա-
րածէր այծերն, ամպեր դիզուեցան, երկին-
քէն անձրեւ տեղաց, և հեղեղը տարաւ դետը
լեցուց այծերը: Տղան միս մինակ տուն դար-
ձաւ, դեռ արեւը մայրը չմտած:

Մայրն հարցուց.

«Ո՞ր են այծերը, ինչո՞ւ կանուխ եկար:

— Մայրիկ, ըսաւ տղան, ան շերեփ մը
ջուրը զոր կը խառնէիր կաթին, ժողվուե-
ցաւ, հեղեղ դարձաւ ու մեր այծերը տարաւ
դետը լեցուց:

Խարերայութիւնը անպատիժ չի մնար:

37. ԵՐԳ

Օ՛ն, եղբարք, առնենք
Նըւադարաննիս,
Կարգաւ մենք զարնենք
Սիրուն երգերնիս:

Թ՛մբուկ մը ունինք
Շատ գեղեցիկ է,
Քանի կը զարնենք
Խիստ ձայն կը հանէ:

Թ՛ըմ, թ՛ըմ, թ՛ըմ, թ՛ըմ, թ՛ըմ,
Թ՛ըմ, թ՛ըմ, թ՛ըմ, թ՛ըմ, թ՛ըմ,

Փոքրիկ ջութակնիս
Շատ լաւ լարած ենք,
Առնենք աղեղնիս
Երգենք ու ածենք

Պի, լի, պի, պի, լի:

Պի, լի, պի, պի, լի:

Մեր սիրուն տաւիղ,
Չենք մոռնար քեզի,
Թող լինի շաւիղ
Չայնիկըդ մեզի:

Տի, տի, տի, տի, տի,

Տի, տի, տի, տի, տի:

Տեսէ՛ք մեր սըրինգ
Համըր չի մնար,
Մենք զանի առինք
Սուլեւու համար

Տիւ, տիւ, տիւ, տիւ, տիւ:

Տիւ, տիւ, տիւ, տիւ, տիւ:

Ծնծղան ցնծալով
Կառնենք ձեռքերնիս,
Ուժով զարնելով
Կ'երգենք ամենքնիս:

Ծին, ծին, ծնծայ, ծին,

Ծին, ծին, ծնծայ, ծին,

Փողերնուս գոռ ձայն

Մեզ քաջալեր է.

Ո՛վ որ սիրէ զայն

Թող լաւ մը լսէ:

Թռու, թռու, թռու, թռու, թռու,

Թռու, թռու, թռու, թռու, թռու,

Եկէ՛ք, եղբայրներ,

Դաշնակին վըրայ,

Շարժենք մեր մատներ,

Թո՛ղ լաւ մը գոռայ:

Տօ, տօ, տօ, ուէ, մի:

Փա, սօլ, լա, տօ, սի:

Երաժշտութիւնը կ'ազնուացնէ հոգին ու
սիրտը:

38. Թ Ո Ւ Ղ Թ

Գիտէ՞ք, ինչո՞վ շինուած է այս գիրքին
 և ձեր տետրակներուն ճերմակ թուղթը, —
 Հին քուրջերով կամ յարդով և կամ տունկե-
 րով: Թղթագործը զանոնք հնահաւաքներուն
 ժողովել կուտայ, կը թրջէ, խմոր կը շինէ: Ապա
 մամուլի տակ կը ճնշէ և անոնց վրայ տեսակ
 մը խէժ կը սփռէ որ թուղթը չպտղի, վրան
 գրուած ատեն:

Թերթերը չորնալով կ'ըլլան թուղթ, զոր
 կը կտրեն, թերթ կը շինեն և այդ թերթե-
 րէն տետրակ կը կարեն, կամ տպագրութեան
 մեքենաներով անոնց վրայ կը տպեն: Յետոյ
 կազմարարը կը ծալէ թերթերը, իրար կը
 կարէ, վրան կողք կ'անցընէ և կը շինէ գիրք
 զոր դուք կը կարդաք:

Արուեսները մեծագոյն սասարև եև առաջ-
 դիմութեան:

39. Ե Ր Կ Ո Ւ Ա Յ Մ Ե Ր

Գոռող մի այծիկ,
 'ի կամուրջ փոքրիկ,
 Ելաւ դէմ դէմի
 Ուրիշ մի այծի:
 «Շո՛ւտ քաշուէ՛ դուն ետ,
 Խենդո՛ւկ, վա՛տ, տըգէտ»,
 — Ես ետ չե՛մ քաշուիր
 Ապո՛ւշ դիմադիր:»

Եւ շուտ եղջիւրներ
 կը սկսին վար վեր
 Զարնել հրմշակել:
 Այսպէս երկուքն ալ
 Գլոցին խկոյն
 կ'ըլլան գետամոյն:

Այծերուս խելքով
 Խենդեր պակաս չեն,
 Յամառ ընթացքով
 Իրար կործանեն:

Յանառորթիւնը մարդու կորուսիկ պա-
 ճառ կ'ըլլայ:

40. ՓՈՔՐԻԿ ԹՈՉՈՒՆՆԵՐԸ՝ ՁՄԵՌ ԱՏԵՆ

Ձմրան ամենէն ցուրտ օրերն էին: Ձիւնով ծածկուած էր երկիրն, և փոքրիկ թռչուններն ա՛լ չէին կրնար ուտելիք գտնել: Փոքրիկ Մարիամ, ամէն օր՝ կերակուրէն ետքը՝ սեղանի փշրանքներն հաւաքելով՝ կը տանէր բակը կը թափէր անսուաղ թռչուններուն համար: Թռչուններուն թիւը կ'աւելնար օր ըստ օրէ, այնպէս որ՝ Մարիամի պաշարն հազիւ կը բաւէր խեղճ սովեալներուն որ երկիրքի ամէն կողմերէն կու գային՝ անկէ կերակուր խնդրելու համար: «Այդ ըրածդ աղէ՛կ բան է, զաւա՛կս, ըսաւ մայրը՝ սակայն չ'ես կրնար բոլոր թռչունները կերակրել:

— Բայց, մա՛յրիկ, ես ապահով եմ թէ ամէն պզտիկ աղջիկ ինծի պէս կ'ընէ, և որովհետեւ պզտիկ թռչուններ գտնուած ամէն տեղեր պզտիկ աղջիկներ ալ կը գտնուին, ո՛չ մէկ թռչուն անօթի չի մնար:»

Մարիամ չ'էր հաւատար թէ պզտիկ աղջիկ մը կրնայ անտարբեր մնալ՝ պզտիկ թռչուններու կրած տառապանքին նկատմամբ: Մայրը գորովանքով համբուրեց զնա՝ իր բարեսրտութեան համար:

Կանուխէն վարժուեցէ՛ք գրասիրտ ըլլալ:

41. ՄԵՂՐԻԿԻՆ ՆԱՐՑՈՒՄԸ

Պայծառ գիշեր մը երբ Մեղրիկ Դիտէր երկիրքը հանդարտիկ՝ «Մայրի՛կ, ըսաւ, երկնից վերան ի՞նչ են անոնք որ պլպլան:

— Անո՛ւշ Մեղրիկս, ես ըսեմ քեզ՝ Անոնք որ վերն, հեռուն տեսնես, Մեր պահապան հրեշտակին Սչերն են որ միշտ կը փայլին:

— Սակայն, մա՛յրիկ, ինչո՞ւ համար, Այդ աչերն—որ են անհամար— Չեն երեւար ցերեկուան մէջ, եւ գիշերը վառին անչէջ:

Քանզի երբոր մենք ենք արթուն, Մեր հրեշտակը քաջէ խոր քուն, Իսկ երբոր մենք քրնանանք խոր, Մեզ կը հսկեն աչերն անոր:

Ասուած է պահապան անմեղներուն եւ միշտ կը հսկէ անոնց վրայ:

42. ՀԱՆՃԱՐԵՂ ԾԵՐՈՒՆԻՆ

Պաղտատի Խալիֆան, օր մը, բազմաթիւ հետեւորդներով կ'անցնէր տեղէ մը: Տեսաւ ծերունի մը որ արմաւենի կը տնկէր:

«Ինչո՞ւ պարապ տեղը կը յոգնիս, ո՞վ մարդ, ըսաւ անոր Խալիֆան, քանի որ քառասուն տարի ետք պտուղ պիտի տայ տնկածդ. դուն այսօր կաս, վաղը չիկաս:

—Տէ՛ր թագաւոր, պատասխանեց Ծերունին, ուրիշ մը տնկեց՝ ես կերայ, ես ալ կը տնկեմ որպէս զի ուրիշն ուտէ:»

Թագաւորը շատ հաւնելով այս խօսքին՝ հազար ոսկի տուաւ անոր:

Ծերունին ընդունելով այս պարգեւը, փառք տուաւ Աստուծոյ և շատ գոհ երեւցաւ:

«Ինչո՞ւ Աստուծմէ գոհացար և փառք տուիր, հարցուց թագաւորը:

—Վասն զի, պատասխանեց ծերունին, ամէն մարդու տնկած ծառը քառասուն տարիէն պտուղ կուտայ. իսկ իմս մէկ օրուան մէջ պտուղ տալ սկսաւ, ահա ասոր համար գոհացայ:»

Թագաւորը նորէն հազար ոսկի պարգեւ տուաւ այս գեղեցիկ պատասխանին համար:

Ծերունին դարձեալ գոհացաւ և փառաբանեց զԱստուած:

Թագաւորն հարցուց.

«Ինչո՞ւ նորէն գոհացար:

—Վասնզի, ըսաւ ծերունին, ամէն մարդու ծառ տարին մէկ անգամ պտուղ կուտայ, իսկ իմ ծառս մէկ օրն երկու անգամ պտուղ տուաւ, ինչո՞ւ չգոհանամ:»

Թագաւորն՝ զմայլած այս հանճարեղ պատասխանէն՝ շատ սիրեց ծերունին եւ տարաւ վերակացու կարգեց իր պալատին, որպէսզի խրատէ և կրթէ իր զաւկները:

Եսասէր չ'ըլլա՛նք. Մեր նմաններուն օգտին ծառայե՛նք, ապագա՛ն ալ մտածե՛նք:

43. ԼՈՒՍՆԱԿԸ

Երկինք ծածկուած էր սեւ ամպերով, Անճրեւ կը տեղար, ուժգին փչէր հով:

Սարսափեցուցիչ որոտմամբ ահեղ, Շէկ կայծակներու կը տեղար հեղեղ:

Արսէն և Արուս՝ պատուհանին քով նստած նայէին դուրս՝ խիւր դէմքով:

Մայրիկը չիկար տան մէջ այն գիշեր, Հայրիկն ալ հեռու երկիր էր գացեր:

Երբ հանդարտեցաւ մրրիկն այն սաստիկ,
Յրուեցան ամպերն ալ մէկիկ մէկիկ,
Յանկարծ փայլեցաւ թագուհին լուսնակ,
Երկինքի վրայ՝ դեղնած, տխրունակ:

«Քո՛յր իմ, վե՛ր նայէ, ըսաւ Արսէնիկ,
Տե՛ս. երբոր ծովէն նոր կ'ելլէր լուսնիկ
Ո՛րքան կարմիր էր՝ վառ և բոցալոյս,
Բայց հիմա ինչո՞ւ այսպէս է, Ա՛րուս:

Միթէ չե՞ս գիտեր, եղբա՛յր իմ Արսէն,
Այնքան սոսկալի որոտման ձայնէն,
Սաստիկ վախնալով գեղեցիկ լուսինն,
Եղած է իր գոյնն այսպէս դեփ-դեղին:

Հեսաբրֆիր եղե՛ք եւ անէն որ օգտակար բա՛ն
մը սորվեցե՛ք:

44. ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԳԻՒՏԸ

Այսօր ամէն դպրոցական ունի գիրքեր, և
կրնայ քիչ մը ստակով իրեն պէտք եղած գիր-
քերը գնել. բայց ժամանակով այնպէս չէր:
Գիրքերը ձեռքով կը գրուէին, և ասոր հա-
մար քիչ և սուղ էին: Միայն հարուստները
կրնային ձեռագիր գնել և շատ մարդ չէր
կրնար կարգալ սորվիլ:

Ասկէ իբր չորս դար առաջ, Յովհաննէս
Կիւթէնպէրկ անուն մարդ մը հնարեց տպա-
գրութիւնը՝ հետեւեալ կերպով: Այբուբենի
գիրերը շինեց մանր քառակուսի փայտի վրայ:
Այս գիրերը սեղանի վրայ շարեց, այնպէս որ
բառեր և խօսքեր կազմեն, իւզոտ մեղան
քսեց և թեթեւապէս թրջած թուղթ մը տա-
րածեց անոնց վրայ. յետոյ այս ամէնը ուժով
մը սեղմեց մամուլի տակ. այն ատեն գիրերը
երեւցան թուխտին վրայ: Տպագրութիւնը
հնարուած էր:

Տպագրութեան գիւտը մարդկութեան մեծա-
գոյն փառփրէն մեկն է:

45. ԴՈՂՈՇՆ ՈՒ ԿԱՅԾՈՒԻԿԸ

Փոքրիկ ճրճի մը ըսպիտակ,
Հանդարտ հանգչէր սեւ հողին տակ.
Համեստ էր այն՝ պահուած ՚ի ստուեր,
Այլ յանգէտս շող կ'արձակէր:
Դողոջն անշահ կ'ելլէ ծակէն՝
Կանաչագոյն ու տղմաչէն.
Այդ նախանձորդ լորձ կը թափէ
Մեր լուսափայլ որդին երես:

«Ո՛վ Դողոշիկ, ի՞նչ ըրի քեզ,
 Կը գոչէ որդիկն աղեկէզ,
 Ինչէ՞ն է այդ կատաղի թոյն,
 —է՛հ, կ'ըսէ այն, է՞ր փայլիս դուն:»

Չար մարդը ուրիշներուն աղեկութիւնը չուզեր եւ կը ջանայ ակնոց վնասել:

— Կասուիկն ըսիւ. «Կեղտոյ դե՛ղ է».
 Իսկոյն տարաւ խորունկ քաղց:
 Չարսիկն ըսիւ. «Բարի յո՛ւր է».
 Մասն ակնոցիկն տարաւ խորց:

46. ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՑԵՂԵՐ

Մարդիկ, որ կը բնակին երկրիս վրայ,
 ամէնքն ալ նոյն գոյնն ու կերպարանքը
 չունին. հապա կան՝ սպիտակ, դեղին, պը-
 ղնձագոյն, սեւ գոյնով մարդիկ:

Մի՛ կարծէք, սակայն, որ երկրիս վրայ
 գտնուող մարդիկ միայն գոյնով կամ կեր-
 պարանքով կը տարբերին իրարմէ: Անոնք
 բարքով, վարքով, կրթութեամբ, կրօնքով
 ու լեզուով ալ կը զանազանուին:

Այն ժողովուրդներն որ քաղաքակրթու-
 թեան մէջ յառաջացած են, հաստատուն բը-

նակութիւն ունին՝ կ'ըսուին քաղաքակրթեալ
 ազգեր, ինչպէս Եւրոպացիք և Ասիոյ ազգե-
 րէն ոմանք: Քաղաքակրթեալ ազգերն օրէնք
 ու կառավարութիւն ունին, աստուածապաշտ
 են, ուսման և գիտութեան մէջ առաջացած
 են, արհեստով ու վաճառականութեամբ
 կը զբաղին:

Կան ժողովուրդներ որ հաստատուն բը-
 նակութիւն չունին, վրաններու տակ կը բը-
 նակին, խաշնարած և որսորդ են. ասոնք կը
 կոչուին քաղաքակրթութեան կամ փայլասուն:

Կան նաեւ վայրենիներոյ որոնք խուճը
 խուճը կ'ապրին, արհեստ և ուսմանք չեն
 գիտեր, կառավարութիւն՝ օրէնք և կրօնք
 չունին: Ասոնց մէջ մարդակերներ ալ կան:

Քաղաքակրթութեամբ է որ մարդ իր կոյման
 արժանի կ'ըլլայ:

47. ԲԱՅՑ, ԻՍ ՊԵՊԷ՛ՔՍ

Կաղանդին օրն էր. շուրջ վառարանին,
 Անուշ հեֆեարներ կը պատմէր հանին.
 Երուանդ և Յուսիկ՝ նստած անոր քով
 Մտիկ կ'ընէին ծիծաղկոտ գէմքով:

Սեղանին վըրայ կային այն բոլոր
Նըւէրք կաղանդի, սիրուն ու կլոր.
Կարմըրուկ ինձոր, դեղնորակ նարինջ,
Զամիչ, թուզ, ընկոյզ, կաղին՝ — ամէ՛ն ինչ:

Յանկարծ վեր ցատքեց իր տեղէն Յուսիկ.
Դունէն դուրս ելաւ թեթեւ քնքուշիկ,
Գտաւ իր պէպէք, գրկեց զայն ուժգին,
Եւ համբուրելով ներս մըտաւ կրկին:

«Ինչո՞ւ դուրս ելար», երբ հանին հարցուց,
Յուսիկ՝ որ կ'ուզէր ըսել առաջուց.
«Մենք ունինք, ըսաւ, կաղանդ, նոր տարի,
«Բայց իմ պէպէքս դուրսը թող սառի՞:»

Գրորթիսնն է առափնուրեանց մայրը:

48. ՄԻԱՄԻՏԻ ԶԵՌՔՈՎ ԳՈՐԾ ՄԻ՝ ՏԵՍՆԵՐ
(Ա.Ռ.Ա.Կ)

Փարիզի Տնկաբանական Պարտէզին վերա-
կացուն անգամ մը երկու հատ թարմ թուզ
կուտայ ծառաներէն մէկուն՝ պատուիրելով
որ Պիւֆօնին ընծայ տանի:

Ճամբան, խեղճ ծառան՝ թուզերուն աղ-
ւորութեան չկրնալով դիմանալ՝ մէկ հատը
կ'ուտէ: Պիւֆօն՝ վերակացուն նամակէն իմա-

նալով թէ երկուք պիտի ըլլան թուզերը՝ կը
հարցնէ ծառային թէ «Ո՞ր է միւս թուզը»:

— Միւսը կերայ, պարոն, կ'ըսէ բարեմիտ
ծառան կարմրելով:

— Ինչպէ՛ս, կ'ըսէ Պիւֆօն զարմանօք:

— Այսպէ՛ս ըրի, պարոն, կ'ըսէ միամիտը,
երկրորդ թուզն ալ բերանը նետելով:

Միամիտի ձեռքով գործ մի՛ տեսներ:

49. ԱՂՋԻԿՆ ՈՒ ԹՌՉՆԻԿԸ

— Եկո՛ւր ինձ, սիրո՛ւն թռչնիկ, ինձ եկուր,
Գեղ համար ունիմ վանդակ մը մաքուր.
Գեղի պիտի տամ ծաղիկներ փայլուն,
Թարմ, հասուն միրգեր և խոտեր ցօղուն:

— Շա՛տ ապրիս, ա՛ղջիկ, ու վարձքըդ կատար,
Բայց ես կը սիրեմ բաց ու զով կամար,
Եւ իմ սիրուն բոյն բարձր ծառի տակ
Աւելի լաւ է քան ոսկի վանդակ:

— Ո՛հ, պզտիկ թռչուն, ո՞ր գացիր թըռար,
Զիւնը ծածկեր է ամէն ձոր ու սար.
Սառած է բոյնդ ալ, սառ է ծով ու գետ,
Մի՛ երթար, թռչնիկ, կեցի՛ր ինծի հետ:

— 2է', պղտիկ աղջիկ, տի թուիմ, տ'երթաս, Աւելի շատ բոյս, տաք երկիր գտնամ: Երբ գարունը գայ, անուշ զեփիւռով, Ես պիտի երգեմ իմ զուարթ ձայնով:

— Ո՞վ է ուղեցոյցդ, թռչնա՛կ, հէ՛գ թռչնակ, Մինակո՞ւկ կ'երթաս ծով, լիճ ու բլրակ. Յիմա՞ր ես, ի՞նչ ես, եկո՛ւր հո՛ս կեցիր, Գուցէ մոլորիս հեռաւոր երկիր:

— Ա՛հ, չէ՛, չէ՛ աղջիկ, Աստուած է իմ թեւ, Լեռ ու ծով կ'անցնիմ անվախ ու թեթեւ. Օգին պէս թեթեւ ըրաւ զիս՝ անշուշտ Որ օդ, լոյս գտնեմ ու ծծեմ անկուշտ:

Թոյուններն իրենց յարդաշէն բոյնին մէջ
աւելի երջանիկ, հասնոյս եւ ուրախ եմ,
բաւ ոսկի վանդակի մէջ:

50. ՅԵՐԵԿ ԵՒ ԳԻՇԵՐ

(ՏԱՐԵՐՔ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՑ)

Թէեւ երկիրը անշարժ կ'երեւայ, սակայն միշտ կը դառնայ եւ մենք ալ անոր հետ: Այս շարժման միջոցին երկրիս մէկ մասը ա-

րեւին դէմ կուգայ և ցերեկ կ'ըլլայ: Բայց միւս մասը մթութեան մէջ կը մնայ և գիշեր կ'ըլլայ: Այսպէս, շարունակ դառնալով մեզի ցերեկ եւ լոյս եղած ատեն, ուրիշ տեղ գիշեր կը տիրէ:

Յերեկ ու գիշեր միասին կը կազմեն քսան և չորս ժամ, ըսել է 24 ժամն անգամ մը երկիրը կը դառնայ ինք իր վրայ:

Սակայն երկիրը ուրիշ շարժում մ'ալ ունի. տարին մէկ անգամ ալ արեւին շուրջը կը դառնայ, եւ ասկէ առաջ կուգան տարիին չորս եղանակները:

Մէկ տարին կ'ընէ երեք հարիւր վաթսուն և հինգ օր: Արդ՝ եթէ այսօր ութ տարեկան էք, մինչև որ ինը տարու ըլլաք, երկիրը մէկ անգամ արեւին շուրջը և 365 անգամ ալ ինք իր վրայ շրջան պիտի ընէ:

Տիեզերքին մէջ ամեն բաւ Աստուծոյ իմաստութիւնը կը հոյակէ:

51. ՄԵՂՈՒ, ՃՊՈՒՌՆ ՈՒ ՃԱՆՃ

(Ա.Ռ.Ա.Կ)

Մեզու մը կանուխ ելած առարւանց,
 կ'երթար ժողովել բերքն անուշ ծաղկանց.
 Ճպուռն ու ճանճն ալ հոն գտնուելով՝
 Ըսկասն քննել մեզրը սուր խելքով:
 Ճպուռը կ'ըսէր. — «Իրա՛ւ, ո՛վ մեզու,
 Բու մեզրդ կ'արժէ շատ զարմանալու.
 Բայց քիթ պէտք է որ հոտին գիմանայ,
 Վարդէն, նաւեէն գլուխ կը դառնայ:
 Թէ որ մէջը քիչ մը դգում մտնար,
 Քիչ մ'ալ սպանախ՝ գին չէր ունենար:»
 Ճանճն ալ վրայ բերաւ. — «Ի՞նչ քսենք մոմուն,
 Իրաւ որ վարպետ շինեց է մեզուն,
 Բայց ես ալ ազուոր մոմ մը տեսած եմ,
 Ճըրագու կ'ըսեն, ի՞նչպէս բացատրեմ,
 Հո՛տ ու համ, սեպէ՛ թէ բո՛ւն մանանայ:
 Բուկդ այնպէս շինէ՛, տե՛ս ի՛նչ կը դառնայ:»
 Այս ու այսպիսի բարակ դատումով
 Երկու գիտուններն եկած քովէ քով՝
 Մեզրին ու մոմին վրայ կը խօսէին.
 — Մեզուն լուսթեամբ կը նայէր գործին:

Բնաւ մի՛ վիսախ չարամիս ֆնկադասմիրիւն-
 ներէ, բաւ է որ ուղիղ եւ օգտակար բանի
 մը կ'աշխատիս:

Էջն ի՞նչ գիտէ նուշն ի՞նչ է:

52. ԱՊԱԿԻՒՆ ՕԳՈՒՏՆԵՐԸ

Ապակիէն կը շինուին ակնոցներ՝ որ աչ-
 քի տկարութիւնները դարմանելու կը ծա-
 աայեն: Դիտուններն ապակիէ կը շինեն այն-
 պիսի գործիքներ, որոնցմով կարելի կ'ըլլայ
 տեսնել շատ հեռաւոր առարկաներ (հեռա-
 դէտ), ինչպէս նաեւ գործիքներ՝ որով կա-
 րող կ'ըլլանք տեսնել ամենամանր իրերը
 (մանրադէտ), զորս չպիտի կրնայինք տեսնել
 պարզ աչքով:

Պարտիզպաններն ալ երբեմն ապակի կը
 գործածեն՝ առնկերը ցուրտէն պահպանելու
 և անոնց աւելի ջերմութիւն տալու համար:

Ապակին այնպիսի յատկութիւն մ'ունի
 որ ջերմութիւնը ներս կը մտցընէ, բայց չի
 թողուր որ դուրս ելլէ: Ապակիէ ծածկոցը
 կը նմանի սենեակի մը՝ սրուն մէջ ջերմու-
 թիւնը, անգամ մը մտնելէ ետքը, հոն
 բանտարկուած կը մնայ:

Ապակին սա՛ անպատեհութիւնն ունի
 որ դիւրարեկ է, այսինքն դիւրաւ կը կոտ-
 րի. կոտրած ապակիի կտորները շատ հատու-
 են և գէշ կերպով կը վիրաւորեն:

Օգտակարը հաճելիէն նախապատիւ է:

53. ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Ո՛վ սուրբ վայրեր, անհոգ ժամեր իմ կենաց,
Որ մտքիս մէջ քաղցր յիշատակ մ'էք թողած,
Ըսէ՛ք ինձի, չէ՞ կարելի ետ դառնաք,
Այրած սրտիկս զովացընել գալ փութաք:

Ի՛նչ քաղցր է սէրն դպրոցական ընկերաց,
Որով մարդիկ մանկութենէն հետ միմեանց
Քաղափարաց սերտ կապով մը կը կապուին,
Եւ այդ կապով միմեանց եղբայր կը լինին:

Բարեկամաց մէջ ամենէն քաղցրներն
Են դպրոցի ու դասատան ընկերներն,
Որոնց սիրուն յիշատակներ քան զայլոցն,
Կուտան սրտին՝ կարօտի քաղցր սիւտիանք:

Ո՛հ, երջանի՛կ էք դուք, սիրո՛ւն մանուկներ
Որ ձեր անմեղ ժամերն ուսման նուիրեր՝
Մեղուի պէս ծաղիկներէն հիւթ քաղէք,
Եւ աշխարհիս ո՛չ հոգ, ո՛չ վիշտը կրէք:

Առաջին զգացումներն ու սպասորոտ քիւնները
անջինջ յիշատակ մը կը բողբոջեն մեզին մեջ:

Ինչ որ կը ստիպիմ օրորոցին մէջ, միևնչեւ
գերեզման կը տես:

54. Ո՞Ր ՏՂԱՆ ԱՂԷԿ ԳԻՐ ՊԻՏԻ ԳՐԷ

(ՕԳՏԱԿԱՐ ԳԻՏԵԼԻՔ)

Ճաբոնի մէջ սովորութիւն կայ որ տար-
ւոյն առաջին կամ երկրորդ օրը, գիր սորվող
տղաք թղթի կտորներու վրայ քանի մը տող
գիր կը գրեն: Յետոյ այդ թղթերը կը ծալ-
լուին, կը փաթթուին՝ կարմիր եւ ոսկեգոյն
լարերով, և կը դրուին կուռքերուն տակ գըտ-
նուող դարակին մէջ:

Ամսուն տասն եւ հինգին կուտան բա-
կին մէջ կրակ կը վառուի և թղթերն անոր
մէջ կը նետուին, մինչ տղաք եռանդով կը
դիտեն թէ իրենցմէ որո՞ւն թուղթը օգին մէջ
ամենէն բարձր կ'ելլէ քոցերուն հետ: Վասնզի
այնպէս կը հաւատան թէ զայն գրող տղան
չատ հանճարեղ քարտուղար մը պիտի ըլլայ:

Կը հասկնաք հարկաւ թէ այս չէ լաւա-
գոյն միջոցը՝ գիտնալու համար թէ ձեր մէջէն
ո՛վ պիտի ըլլայ քաջ գեղագիր: Երբ աշակերտ
մը հոգ կը տանի ճիշդ օրինակին նման գրելու
և վարժապետին պատուէրին համեմատ բռնե-
լու գրիչը՝ տարակոյս չունիմ թէ աղէկ գրել
պիտի սորվի: Երբ դեռ տղայ էի, վարժա-
պետս կ'ըսէր ինձ:—Ո՛վոր կ'ուզէ լաւ գրել,
պէտք է նախ սիրահար ըլլայ գրելու:

Ինչ որ կ'ընես՝ արձանց րբէ եւ յա՛ւ, երբ
կ'ուզես յայտոյիլ:

55. ԴԱՐԲՆՈՑԻՆ ՄԷՋ

Վարպետ ու աշկերտ կայնամ դէմ դէմի՛
կրակն են խոթեր ձողերն երկաթի:
Աշկերտ մ'ալ «փո՛ւֆ փո՛ւֆ» կը փըչէ փըքոց,
Եւ վառարանէն կ'ելլեն ծուխ ու բոց:

Ծանրը մուրճերով՝ կարմիր երկաթէն
Պէս պէս գործիքներ շուտով կը կոփեն,
Հոն՝ սալին վըրայ՝ «թաքը թիքը թաք»
Կացին, բահ, բրրիչ, նաեւ գամ, ուրագ:

Հո՛ն, տե՛ս, աշկերտ մը բռնած է ձեռքին՝
Յեասնին վըրայ՝ գեռ գուլ մի կացին.
Շուտ կը գարձընէ անիւը «խըռ խուռ»
Սըրելու համար գործիքն ամրակուռ:

Հոս ալ ուրիշ մը՝ հաստ երկաթին քով՝
Քրտինք կը թափէ ֆըշալով հեւքով,
Կը զարնէ մուրճը անվերջ՝ «տանկատանկ»
Աստուած՝ վարձատրէ իր ճիգերն ու ջանք:

Ամենիս ալ ծնած եմք աշխատեցու համար:

56. ԼՈՒՍԻՆ, ՄՈԼՈՐԱԿ, ԱՍՏՂ, ԳԻՍԱԻՈՐ
(ՏԱՐԵՐՔ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՑ)

Աստղերը, որ կը փայլին գիշեր ատեն,
անթիւ են: Մեզի ամենէն մօտ աստղն է Լու-
սինը, որ մեր երկրին շուրջը կը դառնայ և
անկէ 49 անգամ փոքր է:

Լուսինն ալ երկիր մ'է, անոր մէջ բարձր
լեռներ կան: Լուսինն ինքիրմէ լոյս չունի:

Ի՞նչու ուրեմն մեզի լուսաւոր կ'երեւայ
գիշեր ատեն: Վասնզի արեւը կը լուսաւորէ
լուսնին այն կողմը որ մեզի դէմ կը գտնուի:

Երբեմն լուսինը կը գտնուի Արեւին եւ
Երկրիս մէջտեղ և մենք՝ արեւէն լուսաւոր-
ուած կողմին մէկ հատուածը միայն կը տես-
նենք: Այս է յուսնի մահիկ կոչուածը:

Լուսինին բազդատմամբ մեզմէ շատ՝ շատ
աւելի հեռու են աստղերը. անոնցմէ ոմանք
մեր երկրին նման են. արեւէն կ'առնեն իրենց
լոյսը և անոր շուրջը կը դառնան: Ասոնք
Մոլորակ կը կոչուին:

Ուրիշներ ալ կը նմանին արեւին, եւ ան-
որ պէս՝ կը փայլին իրենց յատուկ լոյսով:
Ասոնք են բուն աստղերը:

Երբեմն երկնից մէջ կ'երեւին գիսաւոր-
ներ. ասոնք ալ աստղեր են բայց լուսաւոր
պոչ մ'ունին:

Բոլոր այս երկնային մարմինները որոնք
անշարժ կ'երեւին, իրարու շուրջ կը դառնան.
Իրենց շարժումները կանոնաւորուած են
զարմանալի ներդաշնակութեամբ մը:

Տիեզերքին զարմանալի ներդաշնակութիւնը
Աստուծոյ անձառ ինաստրեան արպա-
ցոյցն է:

57. ՏԱՆՁԵՆԻ ԵՒ ԴԴՈՒՍ

(Ա.Ռ.Ա.Կ)

Ատենով դդում մը կար,
Տանձի ծառին դըրացի,
Քանի մը ամսուան մէջ
Այնպէս շուտով կը բացուի,
Կ'ուռճանայ, կը բարձրանայ՝
Որ ծառին ծայր կը հասնի:
Տանձենին երբ առտըւանց
Խորունկ քունէն արթնցաւ,
Դդմենին վրան ելած
Տեսնելով՝ շատ զարմացաւ,
«Ո՞վ ես դուն՝ ըսաւ անոր,
Իմ վըրայ ուսկի՞ց եկար,
Ո՞ւր էիր կամ թէ ի՛նտոր
Այսպէս շուտ գըլուխս եկար:

— Իմ անունս կ'ըսուի դդում,
Քու քովդ էի տնկըւած,
Դեռ երեք ամիս չիկայ,
Տե՛ս մինչեւ ո՞ւր եմ հասած:»
Ծառն ըսաւ. «Հոս հասնելու
Ես քսան տարի յոգներ եմ,
Ի՞նչ հովեր, ի՞նչ ցրտերու
Քաջութեամբ դիմացեր եմ:
Բայց գիտցի՛ր, դուն որ շուտով
Մինչեւ երկինքն ես ելեր,
Նոյնպէս շուտով ալ կը շորնաս,
Ու չես տեսներ լաւ օրեր:»

Ամէն պտուղ ստիպ է հասուննայէն առաջ.
Ամէն բան անկասար է ժամանակէն առաջ:

58. ՃՇԴԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ

Շատ անգամ հինգ վայրկեանի վրայ կը
խօսինք իբրեւ շնչին բանի մը: Հինգ տասը
վայրկեանէն ի՞նչ կ'ըլլայ: Բայց շատ մը մե-
ծամեծ փոփոխութիւններ և վնասներ առաջ
եկած են հինգ վայրկեանի կորուստէն:
Կառախումբ մը անհրաժեշտ պէտքի մը
պատճառով ստիպուեցաւ հինգ վայրկեան

կանգ առնել կայարան մը: Բան մը չէ՛ր հինգ վայրկեանը: Բայց կայարանէն մեկնելէն ժամ մը ետքը, ճիշդ ժամանակին շկրնալով անցնիլ որոշեալ տեղէն՝ դիմացէն եկող կառախմբին բախեցաւ և հարիւրաւոր մարդիկ կորսուեցան — հինգ վայրկեանի համար:

Հինգ վայրկեանի տարբերութիւն մը պատճառ եղաւ վաթերջօրի գաշտին վրայ նաբօլէօնի յաղթուելուն, ճիշդ ինչպէս Աւստերլիճի մէջ յաղթուելուն:

Պէնժամէն՝ հարուստ հօրեղբայր մ'ունէր որ խոստացած էր զինքը՝ իր գործերուն վերակացու ընել: Որոշած էին որ տեղ մը գըտնուին ժամը ճիշդ վեցին: Պէնժամէն քիչ մը տնարնաց և երբ ժամագրութեան տեղը հասաւ, մեծապէս զարմայաւ՝ հօրեղբայրը հօն չգտնելով, հօրեղբայրն արգէն մեկնած էր:

Քանի մը տարի տեղործ մնաց, երբ օր մը նամակ մը աւաւ, որով մահամերձ հօրեղբայրը զինք կը հրաւիրէր՝ իրեն ժառանգ ընելու համար: Վազեց կայարան, բայց տեսաւ որ պայուսակը տունը մոռցած էր: Ետ դարձաւ պայուսակն առնելու: Հինգ վայրկեանէն կրնար հասնիլ: Իրաւ ալ հասաւ, բայց կառախումբը մեկնած էր: Ստիպուեցաւ յաջորդ օրը մեկնիլ, գնաց և հօրեղբայրը

մեռած գտաւ: Եւ անիծեց պայուսակը՝ որ իր կեանքին թշուառ մնալուն պատճառ կ'ըլլար: Խեղճը չէր գիտեր թէ անոր բուն պատճառը ի՞նքն էր:

Ճշդապա՛հ եղիր գործերուդ եւ խօսքերուդ մէջ:

Ո՛վ յուս՝ (ժիր) ևս՛ կուշս:

59. ԱՍՏՈՒԱԾ

Մայրի՛կ, նայէ՛, ի՞նչպէս սիրուն են այս ծաղիկներ:

Կարմիր, ճերմակ և ոսկեգոյն
Դաշտն է լեփ-լեցուն:

Ի՛նչ ալ անուշ հոտ ունին, մա՛յր,
Սիրեմ՛ ես զանոնք:

Մին է զմրուխտ, միւսը գոհար՝
Գոյն ունին վառ վառ:

Մա՛յր, ո՛վ արդեօք զանոնք ըրաւ
Ո՞վ ցանեց այսպէս:

— Աստուա՛ծ, տղաս, նա՛ որ տուաւ
Մեզ բարիք անբաւ:

Մայրի՛կ, նայէ՛, ի՞նչպէս աղուոր են այս թռչուններ,

Ունին փափուկ թեւ գունաւոր
Հանդերձ փառաւոր,

Ճիւղէ՛ ի ճիւղ կը թռչըտին ,
 Անտառն է բռներ
 Իրենց ճիւղ ճիւղ , ու՛ երբ կամին՝
 Կը թեւեն յերկին .
 Մա՛յր , ո՞վ արդեօք զանոնք ըրաւ
 Այսպէս գեղեցիկ :
 — Աստուա՛ծ , տղաս , նա որ տուաւ
 Մեզ բարիք անբաւ :

Մայրի՛կ , նայէ՛ , ի՛նչպէս պայծառ
 Ես այս աստղիկներ .
 Կը փալփիլին յերկնից կամար ,
 Ու են անհամար :

Մին քան զմիւսն է լուսագեղ ,
 Եւ՝ մթութեան մէջ՝
 Իբրեւ մէյմէկ վառին կանթեղ .
 Քանի՛ են չքեղ :

Մա՛յր , ո՞վ արդեօք զանոնք ըրաւ ,
 Ո՞վ վառեց այսպէս :
 — Աստուա՛ծ , տղաս , նա որ տուաւ
 Մեզ բարիք անբաւ :

Ո՞վ որ քսաւ , Ասուա՛ծ , Ասուա՛ծ ,
 Նա մէ՛կ քսնէ ես չի մնաց :

60. ԻՆՉՊԷ՞Ս ՊԷՏԲ Է ԿԱՐԴԱԼ

(ՕԳՏԱԿԱՐ ԳԻՏԵԼԻՔ)

Ինչպէս որ կը խօսինք , այնպէս ալ պէտք
 է կարդանք : Երբոր Յակօք կը կարդայ՝ շա-
 րունակ նոյն ձայնը կը հանէ և ամէն մէկ
 բառին վրայ կը կենայ . կարծես թէ շունչը
 կը կտրի : Միթէ այդ աղէ՞կ կարդալ է :

Անշուշտ ո՛չ :

Հիմայ մտիկ ըրէ իր քոյրը՝ Սաթինիկ՝ որ
 ընդհակառակն շատ շուտ կը կարդայ , բայց
 տեղ տեղ կը կենայ՝ երբոր *ստրակէտի* ,
միջակէտի հանդիպի , և աւելի կանգ կ'առնէ
 երբոր խօսքը վերջակէտով կը լսնայ : Ահա
 այսպէս կարդալու է ամէն տղայ :

Յովսէփ ալ կարդալու ասեն պակասու-
 թիւն մ'ունի . երբոր կէտ կամ ստորակէտ
 չիկայ՝ ձայնը կը կտրէ որ շունչ առնէ . շատ
 անգամ բառին կէտը կ'արտասանէ և դադրե-
 լէ ետեւ նորէն կըսկսի : Առանց կարդացածին
 իմաստն հասկնալու , երբեմն բարձր և երբեմն
 ցած ձայն կը հանէ : Լսողը կը կարծէ թէ
 Յովսէփ կ'երգէ կամ կուլայ , ինչու որ Յով-
 սէփ լաւ կարդալ չի գիտեր :

Իսկ Պողոս կարդացած ատեն ցոյց կու-

տայ թէ լաւ կը հասկնայ գրուածը, ինչու որ
իմաստին համեմատ կը փոխէ ձայնը և հե-
ռուէն լսողը կը կարծէ թէ Պօղոս իր գրքին
հետ կը խօսի, ինչպէս կը խօսի եղբօրն ու
հօրը հետ :

Արդեօք Յակոբ և Յովսէփ պիտի յաջո-
ղի՞ն Պօղոսին պէս կարդալու :

Անշո՛ւշտ, եթէ անոր պէս մտադիր ըլլան :

Յարատեւութիւնն ու մտադիր աշխատութիւնը
ամէն քան կը դիւրացնեն :

61. ՔՐԻՍՏՈՍ ՅԱՐԵԱԻ

Դաշտերու մէջ ձիւնն հալեցաւ,
Կենդանարար սիւքն սկսաւ,
Սառնամանիք, հողմ ձմեռուան :
Կարճ միջոցի անյայտացան :

Բերկրութիւն է ամէն մարդոց .

«Քրիստոս յարեա՛լ ի մեռելոց» :

Այգի, պարտէզ զարդարուեցան,
Ծառերն ամէն կանաչացան,
Ծիծեռնակն ու ամէն թռչուն
Ողջունեցին նորեկ գարուն :

Յնծութիւն է հարուստ մարդոց .

«Քրիստոս յարեա՛լ ի մեռելոց» :

Քաղմութիւնը մեծ ու փոքրը .
Ժողովուեցան եկեղեցին,
Հարս ու աղջիկ զարդարուեցան
Ինչպէս ծաղիկ գարնանային :

Բերկրութիւն է շա՛տ շա՛տ մարդոց .

«Քրիստոս յարեա՛լ ի մեռելոց» :

Յեկեղեցին՝ վիզը ծռած

Հագուստները պատառոտած

Քարի վրայ օտքը բոպիկ՝

Տեսէ՛ք, ե՛ղբայր, ո՞վ է կանգնած :

Սուգ ու լաց է թշուառ մարդոց .

«Քրիստոս յարեա՛լ ի մեռելոց» :

Մանկիկներով չըջապատուած

Նա աղքատ մ՛է խեղճ ու քաղցած,

Նա տկար է, անօգնական,

Մխիթարենք, եղբա՛յր, մենք զայն :

Տանջանք, մահ է թշուառ մարդոց .

«Քրիստոս յարեա՛լ ի մեռելոց» :

Հարուստի ողորմութիւնը՝ աղքատի օրի-
նութիւնը :

Ար ողորմի աղքատի, փոխ սայ Աստուծոյ :

62. ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ՈՒԹԻՒՆ

(ՏԱՐԵՐՔ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՑ)

Մարմիններն ունին ուժ մը որով ուրիշ թեթեւ մարմիններն իրենց կը քաշեն, լոյս կ'արձակեն և կենդանիներուն մէջ շղային ցնցում կը պատճառեն: Այդ զօրութիւնը կը կոչուի Ելեկտրականութիւն:

Քրիստոսէն 700 տարի առաջ կ'ապրէր Թաղէս փիլիսոփան: Ան գտաւ մարմիններուն այդ զօրութիւնը՝ սաթի միջոցաւ (սարոյն):

Շփումը ելեկտրականութիւն յառաջ կը բերէ: Ինչպէս մութ սենեակի մը մէջ, երբ կատուին կռնակը չփենք, իսկոյն կը նշմարուին փոքրիկ կայծեր: այս է ելեկտրականութիւնը: Կնքամոմով չուխայի վրայ չիելէ վերջ երբ շիւղի մը մօտեցնենք, կնքամոմը զայն իրեն կը քաշէ: Նոյնպէս մագնիսն ու սաթը շփուելով փոքրիկ շիւղերը, ասեղը, և այլն, իրենց կրնան քաշել, վասնզի ելեկտրական զօրութիւն կը պարունակեն:

Երկու տեսակ ելեկտրականութիւն կայ. մէկը կը կոչուի Իրական և միւսը՝ Ժխտական:

Իրականն ու բացասականը զիրար կը քաշեն, իսկ համասեռները, երբ իրարու հանդիպին, զիրար կը վանեն:

Գիտութիւնը սգիտութեան խոստովանութիւնն է:

63. ԳԻՒՂԱՑԻ ԵՒ ՕՋ

(Ա.Ռ.Ա.Կ)

Օձ մը եկաւ գիւղացիին տընակը.

Կ'աղաչէր որ զինքը առնէ իրեն քով:

Պարապ կենալ, զուր հաց ուտել չէր միտքը,

Հապա կ'ուզէր ապրիլ ճակտին քրտինքով:

«Տղաքըդ ե'ս նայիմ, կ'ըսէր, զաւկիս պէս.

Դուք անուննիս գէշ էք հաներ, գիտեմ ես».

Օձ որ կ'ըսէք ամէնն ալ չար կը կարծէք,

Միշտ ապերախտ չարածըճի կ'անուանէք:

Ո՛չ սէր ունին, կ'ըսէք, եւ ո՛չ գըթութիւն,

Չեն խնայեր և ոչ իրենց զաւակնուն:

Վա՛յ մեր գլխուն. ճշմարիտ է, ի՞նչ ըսեմ,

Բայց ես, հաւտա՛, որ բընաւին այնպէս չեմ.

Մինչեւ հիմա ես մէկ մարդ մ'ալ չեմ խածեր,

Փոքրիկ վընաս մ'ալ ուրիշին չեմ ըրեր,

Ես իմ խայթոց անգամ հանել կու տայի

Առանց անոր՝ թէ ողջ մնալս գիտնայի:

Չերկնցնեմ. պոչըս վկայ,

Որ ինծի պէս լաւ օձ չիկայ,

Ա՛լ, դուն գընա՛ ու մտածէ, բա՛րեկամ,

Թէ քու տըղաքդ ի՛նչպէս սիրով կը հոգամ:

— «Բեզի բան մը ըսե՛մ, ե՛ղբայր,

Դարձաւ ըսաւ գիւղացին,

Խօսքերդ իրաւ ալ լինին,
 Քեզ տունս առնել չեմ կրնար:
 Սեպե՛նք թէ քեզ իմ տանըս մէջ հաւնեցան՝
 Ո՛չ ապաքէն
 Բարի օձին ետեւէն
 Հարիւր չար օձ ալ տունէս ներս կը սողան.
 Անշուշտ, քանի մը օրէն,
 Բոլոր իմ խեղճ տըղոց մուխը կը մարեն:
 Ա՛ս ալ ըսեմ, բարեկամ,
 Քու հետդ ապրիլ ես չեմ կարծեր որ կրնամ,
 Չեմ լսած որ սոխին անուշը լինի,
 Օձին աղէկն ալ կըրողը թող տանի»:
 Միտքս արդեօք լաւ հասկցա՞ք,
 Հա՛յրեր, մա՛յրեր, դա՛ստիարակք:

Հեռու կեանքի չար ընկերներէ:

Արսափն երեւոյթէն յղասեմք մարդերը:

64. Գ Ի Ր Ք Ը

Աղքատ ծնանիլ, որդեակ իմ, դժբաղ-
 դութիւն մը համարուած է: Լա՛ւ, այս դժ-
 բաղդութեան առաջին դարմանն է ուսումը:
 Նա՛ որ լաւ դաստիարակութիւն առած է,
 Իսկոյն կը զգայ թէ իր արժէքը կրկնապատ-

կուած է: Նա առաւել կը յարգէ իր անձն
 և առաւել կը յարգուի զինք ճանչցողներէն:
 Ուստի վայրկեան մ'իսկ մի՛ կորսնցներ,
 երբ երթաս նստիս դպրոցի նստարաններուն
 վրայ: Սիրէ՛ գիրքդ որով կը ջանաս լուսա-
 ւորել մատաղ իմացականութիւնդ. սերտէ՛
 զայն փութաջան, և մի առ մի խլէ անոր բո-
 լոր դասերը: Փոքրիկ գիրքդ կը սիրէ զքեզ,
 թէեւ դուն մտքէդ անգամ չես անցըներ.
 Բարեկամ մ'է այն որ քեզ կը խօսի և կ'ուզէ
 զքեզ լուսաւորել: Փոքրիկ սև կէտերէ բաղ-
 կացած այս կանոնաւոր տողերն, որ աչքիդ
 առջեւ կը պարզուին, զանոնք ո՞վ տողած է,
 եթէ ոչ՝ զքեզ սիրողի մը ձեռքը: Մայրդ չէ՛
 մինակ որ խանդակաթ աչքով կը դիտէ զքեզ.
 Նա ալ՝ որ քեզ կը խօսի հոս՝ գրքիդ ձայնով՝
 անձանօթ՝ այլ անձնուէր բարեկամ մ'է որ կը
 բաղձայ երջանիկ տեսնել զքեզ: Անսա՛, որդ-
 եակ իմ, գրքիդ դասերուն, սերտէ՛ որչափ
 կրնաս: Իմաստութիւնը տակաւ առ տակաւ
 կու գայ, քանի տգիտութիւնը խոյս տայ, և
 իմաստութիւնն՝ երջանկութիւն է:

Ուսում եւ դաստիարակութիւն կը հարթեն
 կեանքի ճամբան:

Տգիտութիւնը մտքին գիշերն է:

65. Մ Ա Յ Ր Ի ' Կ Ս

Ո՞վ կերակրեց զիս տալով ծիծ անուշ,
Ո՞վ առաւ իր գիրկն որ ննջեմ մուշ մուշ,
Իմ վարդ երեսիս ծաղիկներ թափեց.

— Մայրիկս:

Երբ իմ աչքերէս փախաւ քուն՝ գնաց,
Ո՞վ ինձ անուշիկ օրօրներ ասաց,
Եւ թեւերուն մէջ օրեց որ չի լամ:

— Մայրիկս:

Ո՞վ նստաւ հսկեց իմ մատաղ գլխուն,
Երբ մէջ որբանիս ննջէի սիրուն,
Եւ սիրոյ քաղցրիկ արցունքներ թափեց.

— Մայրիկս:

Երբ կծու ցաւով կուլայի ես միշտ,
Ո՞վ իմ աչք սրբեց, թեթեւցուց իմ վիշտ,
Ահ ու դող զգաց որ ես չի մեռնիմ:

— Մայրիկս:

Ո՞վ վազեց օգնել երբ ես ինկայ վար,
Եւ պատմեց ինձ վէպ որ լինի ինձ ճար,
Պագաւ ցաւած տեղն որ տանի դարման.

— Մայրիկս:

Ո՞վ աղօթք ուսուց իմ բերնիս քնքուշ,
Որ պաշտեմ զԱստուած, ըլլամ միշտ զգուշ,
Եւ խելքով շնորհքով իմ կեանքս անցընեմ:

— Մայրիկս:

Եւ կրնամ երբէք մոռնալ քեզ, հո՛գիս,
Դուն որ սիրեցիր ու հոգացիր զիս,
Եւ այնչափ ցաւեր սիրով քաշեցիր
— Մայրի՛կս:

Ո՛հ, այդպիսի բան մտքէս չի անցնիր.
Եւ Դուն, ո՞վ Աստուած, իմ արեւ պահիր.
Յուսամ վարձատրել քու անբաւ հոգեր,
— Մայրի՛կս:

Իսկ երբ ըլլաս դուն տկար՝ պառաւուկ՝
Իմ հզօր բազուկ քեզ լինի նեցուկ,
Ես պիտի սփոփեմ բոլոր քու ցաւեր,
— Մայրի՛կս:

Եւ երբոր տեսնեմ որ գլուխդ ծուխ,
Ե՛ս պիտի հսկեմ մօտ քու սնարի,
Եւ սրտիս խորէն պիտ' արտօրս թափեմ,
— Մայրի՛կս:

Երախտագէտ ըյլակի մեր ծնողիկն, եւ
ջակակի փոխարիւնէյ ակունց ակունուի-
րուքիւնն ու զոհողութիւնները:

Ի՛նչ ակուշ է մօր յիշատակը. ոչինչ
կրնայ մեր արեւն ջնջել զայն:

66. ՇԱՆԹԱՐԳԵԼ

(ՏԱՐԵՐԲ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՅ)

Կայծակն ելեկտրականութենէ առաջ կու-
գայ: Երկու ամպ իրարու քովէ անցած ատեն՝
մէկուն ելեկտրական զօրութիւնը միւսին տեղը
բռնել կ'ուզէ և այսպէս երկու հակառակ
զօրութիւններ միանալով կրակէ գունտի պէս
կ'ըլլան և ասկէ կը գոյանայ կայծակ (շանթ)
և որոտում (գողալ):

Կայծակը, երբ տեղ մը կ'իջնէ, կ'այրէ՛ կը
փլցնէ շէնքերը, կը սպաննէ կենդանիները և
կ'աւերէ ամէն ինչ: Բայց փրանքլին անուն
Ամերիկացին ասոր առաջքն առնելու համար
հնարած է շանթարգելը:

Երկայն ձողի մը ծայրը կը հաստատեն
մետաղէ գաւազան մը. այս գաւազանին
վարի ծայրէն շղթայ մը կը կապեն և ձողին
երկայնութեամբ կ'իջեցնեն մինչեւ մօտաւոր
հորի մը մէջ: Կայծակը, որ ելեկտրական հո-
սանք մ'է, շղթային վրայէն կ'իջնէ մինչեւ հո-
րին տակը, ջուրին մէջ, առանց շէնքերուն
Ֆլասեւելու:

Բարձր և սուր կատարներ ունին աւելի
ձգողական զօրութիւն, ասոր համար է որ

կայծակը կ'իջնէ բարձր տեղեր: Ուստի փո-
թորիկի ժամանակ բարձր ծառերու տակ
պատսպարուիլ վտանգաւոր է:

Մարդկութեան ձշմարիտ բարեւարներն ա-
նոնք են որ արդիւնաւոր գիտնով մը թշուա-
ռութիւնները թերեւցնելու կը սասարեն:

67. ՄԱՄՈՒԿՆ ՈՒ ՇԵՐԱՄԸ

(ԱՌԱԿԻԿ)

(Նմանողաբար)

Վարպետ ոստայնանկ մամուկներէն մին՝
Մի օր, ծաղրելով՝ ըսաւ շերամին.

«Ո՛վ խեղճ կենդանի,
Ձե՞ս տեսներ քանի՛

կարճ միջոցի մէջ կը յաջողիմ ես
Ծածկել իմ ցանցովս՝ ամբողջ պատ ու կէս:

Մինչդեռ դուն՝ դանդաղ,
Լըռին ու խաղաղ՝

Այնքան քիչ գործող ես, և յամբընթաց:» —
Պատասխան՝ շերամն սապէս տալ փութաց.

— «Մամու՛կդ ինքնագով,
Որ քու հիւսուածքով

Կը պարծիս, այդ գործդ անարժան, անպէտ
ի՞նչ կ'արժէ. ոչի՛նչ, այսօր և յաւէտ.

Մինչ ես՝ օգտակար

Մի բանի համար

Կ'աշխատիմ՝ որ է՝ թէպէտ և սակաւ,

Այլ լա՛ւ։»

Օգտակարութիւնը արժեքին փորձաւարն է :

Չանանկ օգտակար բան մ'ընեցո՞ւ հոգ
յե՛րքե իիջ ըրայ :

68. ԿՄԱԽՔ

Կմախքը ոսկորներուն ամբողջութիւնն
է, որ մարմինին մասերուն իբր նեցուկ և
պաշտպան կը ծառայէ : Այսպէս՝ գանկը և
ողնաշարը կը պահպանեն ուղեղը և ողնա-
ծուծը : Կողին ոսկորները կը պաշտպանեն
սիրան ու թոքերը : Բազուկին ոսկորները ձեռ-
քի նեցուկներն են, իսկ ազդրին ոսկորները՝
ամբողջ մարմինին :

Մանուկներուն ոսկորները բաւական ժա-
մանակ կակուղ և աւաճեցական կը մնան :
Եթէ անոնց պնդանալը ուշանայ, յայտնի է

թէ տղան ողնաքեփութիւնը ըսուած հիւան-
դութեան ենթակայ եղած է : Այդ մանուկ-
ներուն սրունքը իրենց մարմինին ծանրու-
թեան տակ շրջանակաձեւ կը ծռին, ողնայարը
կը կորանայ և ողնաթեք տղան ընդհանրա-
պէս կուզ կ'ըլլայ :

Ողնաթեքութիւնը առաջ կուգայ երբեմն՝
մանուկներուն՝ ժամանակէն կանուխ կաթէ
կտրուելէն : Բայց յաճախ՝ սնունդի նուազու-
թեան և առողջապահութեան կանոններու
զանցառութեան արդիւնք է : Այսպիսինե-
րուն կարելոր դարմանն է լաւ սնունդ, բա-
ցօդեայ կեանք և խոնաւութենէ զբուշու-
թիւն :

Առողջութիւնը հարստութիւնն է :

Հոգածու ըրանկ մեր մարմնիկն առող-
ջութեան :

Առողջ միտք առողջ մարմնի մէջ :

69. ՏԱՍԵԱԲԱՆԵԱՅ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆՔ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՏՂՈՑ

1. Սմէն առաւօտ, արեւուն լուսով
Իսկոյն անկողնէդ գուրս պիտի ցատքես .
2. Երեսդ ու ձեռքերդ՝ առատ պաղ ջրով
Պիտ՝ անհրաժեշտ լըւաս ու սրբբես .

3. Նոյն օրուան դասերդ՝ ուշագիւր մըտքով
Պիտի վերըստին հեգես ու սերտես.
4. Յետոյ անդանդաղ, և ուրախ դէմքով
Ուղղակի պիտի դպրատուն վազես:
5. Հոն, ակնածանքով և անկեղծ սիրով
Պիտի վարժապետդ յարգես ու պատուես:
6. Հընազանգութեամբ, անդուլ, անխըռով
Անոր պատուէրներն պիտի կատարես:
7. Եւ՝ բընաւ երբէք՝ ձայնով ու խօսքով՝
Չըպիտի դասին խանգարում առթես:
8. Տետրակդ ու գրքերդ ալ՝ մեծ խընամքով
Պիտի անաղարտ և մաքուր պահես:
9. Եւ՝ քեզ բարեկամ լաւ որոշելով՝
Բարի տըղոցմէ միայն պիտ' ընտրես:
10. Ամէն իրիկուն՝ լըռիկ ու շուտով
Դպրոցէն շիտակ տուն պիտի դիմես:

— Տղաք կանուխէն փարժութիւն թող
սսանան կանոնաւոր աշխատութեան, եւ
ճշդապահութեան:

— Սիրելի ըլլալու գիտար որ միջոցներէ
մին է բարեկրթութիւնը:

— Դպրոցը բարոյական դարբնոց մ'է ուր
կը կոռի կը կոփուի մանուկին միտքը:

ԴՕ. ԱՌԱՐԿԱՆԵՐՈՒ ԽՈՒՄԲԵՐԸ

Առարկաներու խումբերն այլեւայլ անունով կ'որոշուին, այսպէս. դէզ մը խոտ, բոյլ մը աստղ, հոյլ մը ծաղիկ, պրակ մը թուղթ, տրցակ մը բանալի, կապոց մը մանած, խուրձ մը հասկ, ծրար մը կտաւ, կարգ մը աշակերտ, գունդ մը զօրք, բեռ մը փայտ, կոյտ մը հող, տորմիլ մը նաւ:

— Նոյնպէս կ'ըսուի. ձեռք մը հագուստ, փունջ մը ծաղիկ, հատոր մը գիրք, գլուխ մը սոխ, լոհ մը սապոն, ափ մը չամիչ, պտղունց մը աղ, կոմ մը ապուխտ, պճեղ մը սխտոր, շերտ մը հաց, ողկոյղ մը խաղող:

Ամէն բանի մէջ կարգ կանոն պահեմք:

Ամբողջը մասերէ կը բաղկանայ:

Շատ մը փոքրիկ բաներ միանալով կը կազմեն ամբողջութիւն մը. բայց շատ մը անխելներ ի մի հաւաքուելով խելացի մը լեն արժեր:

Կաթիլ կաթիլ ջուրով
Կ'ըլլայ ահագին ծով:

71. ՃՆՃՂՈՒԿՆ ՈՒ ՆԱՊԱՍՏԱԿԸ

(ԱՌԱԿԻԿ)

(Նեխակապար)

Ազնաւ մը իր սուր ճիրաններուն տակ
 Բռնած էր ուժգին մի խեղճ նապաստակ.
 Տեսաւ զայն ճնճղուկն ու գոչեց. «Ընկեր,
 Սըրընթաց ոտքերդ ո՞ր էիր ձրգեր...»
 Բազէ մ'որ կ'անցնէր՝ լըսեց այս խօսքեր,
 Սըրացաւ եկաւ և ճնճղուկն որսաց:
 Նապաստակն յայնժամ իր սրտին խորէն
 Խնդաց ու դարձաւ հարցուց հեգնօրէն:
 — «Ո՞ր ձրգեր էիր թեւերդ սըրընթաց...»

Ուրիշին դժբախտութեան վրայ մի' խնդար:

72. ԱՆՇԱՀԱԻՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆ

Շատ աղքատ մարդ մը գտաւ քսակ մը
 որուն մէջ 100 ոսկի կար: «Այս ստակն իմն
 չէ, ըսաւ ինքնիրեն, պէտք է տէրը փնտռեմ:»
 Իսկոյն մունետիկ կանչել կուտայ թէ
 քսակ մը ոսկի կորսնցնողը իրեն դիմելու է:
 Քսակին տէրն եկաւ գտաւ զինքը և այնպէս
 մը տուաւ պէտք եղած բացատրութիւնները

որ կ'ապացուցանէր թէ ստուգիւ քսակը
 ի'րն է: «Շատ ուրախ եմ, ա՛ն քսակդ,»
 ըսաւ աղքատը: Մարդը ուրախ և երախտա-
 գէտ ըլլալով՝ կ'առաջարկէ աղքատին 20 ոսկի
 տալ, բայց աղքատը կը մերժէ: Տասն ոսկի
 կուտայ և աղքատը նորէն կը մերժէ: Այն
 ատեն քսակին տէրը նետելով անոր առջեւ
 իր քսակը. «Ա՛ն, քեզի՛ պահէ, կ'ըսէ, քանի
 որ փոքրիկ նուէրս չես ընդունիր, ես ալ չեմ
 ընդունիր քսակը:»

Աղքատը, անոր սիրտը չվիրաւորելու
 համար, ոսկի մ'առաւ և իսկոյն տուաւ կոյր
 մուրացկանի մը որ անկէ կ'անցնէր:

Ազնիւ արժի արգասիք է անշահախնդրու-
 րիւնը:

73. Վ Է Պ — ԱՊՐԱԿ

Մի օր, թագաւոր մ'ելածէր որսի
 Հետն ունենալով հինգ-տասն ըսպաներ,
 Եւ իր բընակած քաղքէն մեկուսի
 Մի այգեստանի՝ խիստ մօտէն կ'անցնէր:
 Շատ տաք էր արեւն, եւ սաստիկ ծարաւ
 իր արքայական կոկորդն էր պատեր.
 Երբ հագիւ իր ձին քիչ մ'յառաջ տարաւ

Եւ իր քիթն ըզգաց զովարար հոտեր,
 Եւ ահա յանկարծ նըշմարեց մի ծառ,
 — Այգեստանին մէջ մի նարընջենի —
 Որ կարմիր, դեղին, պարարտ ու պայծառ
 Բիւր նարինջներով պըճնէր գեղանի:
 Շուտ մը քըչեց ձին, գընաց անոր քով,
 Եւ, մէկ հատ նարինջ քաղելու մտքով,
 Երկնցուց իր ձեռքն...: Այլ՝ անմիջապէս
 Եւ քաշելով զայն՝ ըսաւ ինքնիրեն.
 — Եթէ մէ՛կ նարինջ միայն փրցնեմ ես,
 Մարդիկս այգեստանն աւերակ կ'ընեն:»

Մեծերը թող զգուշանան յար օրինակ տալէ:

ԴԳ. ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐՈՒՆ ԶԱՅՆԸ

Կենդանիները կը հանեն այլ և այլ ձայ-
 ներ որոնք տարբեր անուններ ունին: Այսպէս.
 շունը կը հաջէ, քածը կը կաղկանձէ, ոչխարը
 կը մայէ, այծը կը պապալէ, կովը կը բա-
 ռալէ, եզը կը փչէ, ձին կը վընջէ, էջը կը զուայ,
 գայլը կ'ոռնայ, արջը կը մռմռայ, փիղը կը
 գոչէ, խոզը կը կանչէ, առիւծը կը մռնչէ
 կատուն կը մլաւէ, վագրը կը խռնչէ, հաւը
 կը կարկաչէ, գորտը կը կռնչէ, արագիւրը կը

կափկափէ, աղաւնին կը մնչէ, օձը կը սուլէ,
 կոկորդիլոսը կ'աշխարէ, թութակը կը խօսի,
 այտոյտը կը գեղգեղէ, սոխակը կը գայլայլէ,
 ճնճղուկը կը ճռուողէ, ճանճը՝ մեղուն և
 եղնակը կը բզզան: Մա՛րդ միայն իր միտքը
 կը յայտնէ խօսքով. ան միայն գիտէ իմաստ
 մը տալ իր հանած ձայներուն:

Փառք տալիս Աստուծոյ՝ այն ամէն քարիփնե-
 րուն հասար գոր մեզի պարգեւած է:

ԴԾ. ՕՐՕՐ ՄԱՆՆԻԿԻՆ

(ՄԱՅՐԸ ԿԵՐԳԷ)

Քունն է եկեր իմ Մաննիկիս,
 Առնեմ օրեմ մէջ իմ գրկիս,
 Պատմեմ վէպեր աղաւնեկիս,
 Մինչեւ տանի քունն իմ զաւկիս:

Աստղեր ծագեր, ատենն է ուշ,
 Ա՛լ ծանրացեր աչքն իր մեղուշ,
 Երգեր ըսեմ անուշ անուշ,
 Թող քընանայ հոգիս մուշ մուշ:

Հանգչի գլխիկն իր ոսկեհեր,
 Կուրծքիս վըրայ տրոփուն յիւր սէր,
 Շոյեմ սամոյր քնքոյշ մազեր,
 Թող ոսկեղէն գան երազներ:

Օրօր օրօր, Մաննիկս աղուոր,
Քու ծնողաց թագ փառաւոր,
Օրօր օրօր, սրտի՛ս հատոր,
Հայր երկնաւոր տայ քեզ շատ օր:

Ննջէ ծաղիկն ի ծրղօտին,
Ննջեն փոքրիկ գառներն հօտին,
Գլուխը թեւին տակ՝ յիւր բունին
Ննջէ հեզիկ և տղաւնին:

Նիրհէ՛, դուն ալ, իմբս թռչուն,
Համբոյրիս տակ տանի քո քուն
Հանգչիս խաղաղ մինչեւ առտուն
Սոխակին հետ զարթնուս և դուն:

Ի՛նչ բաղդաւորութիւն է մանուկին համար
Վայելել Վօրը խնամֆները եւ զարգանայ
անոր հոգածու եւ գորովայից հսկողու-
թեան սակ:

76. ՅԱԿՈՒԲ ԵՒ ԿԱՏԱՐԻՆԷ

Յակոբ գէշ կերպով կը վարուի կատա-
րինէ անուն սպասուհիին հետ. շարունակ
անոր հետ կ'իյնայ և կը փափագի որ իր
ծնողքը յանդիմանեն զնա:

Օր մը, Յակոբ սենեակին մէջ առանձնա-
ցած է՝ իր դասերը պատրաստելու համար.
բայց, փոխանակ աշխատելու, պատուհանին
առջեւ կը նստի, և կը նշմարէ որ կատարինէ
կը խօսակցի Մարիամ անուն դրացի աղջը-
կան մը հետ:

Կը սկսի պոռալ. «Դարձեալ կը շատա-
խօսե՞ս, կատարինէ, ի՞նչ կը պատմես Մա-
րիամին:

—Քեզի համար կ'ըսէի թէ ծոյլին մէկն
ես, այնպէս որ՝ փոխանակ գրասեղանիդ
առջեւ նստիդ աշխատելու, պատուհանին
առջեւ նստած՝ պարապ ժամանակ կ'անցընես:»

Դրացուհին կը ծիծաղէր. բայց Յակոբ
չէր ծիծաղիր:

Ուրիշները ծաղրելը փոփրոգութիւն է:

77. ՀԱՐՍՆՑՈՒ ԿՈՅՍ

Հարսնիքի օրն այլ ևս հասաւ,
Մըկօ աղբար հասնաւ եկաւ,
Որմէ խնդրեց կոյս հարսընցուն.

—«Պարո՛նտատցուս, զիս քո ի տուն
Դեռ չի տարած, ա՛հ, տա՛ր հետ քեզ
Երուսաղէմ, որ ըլլամ ես՝

Համի հարսնուկ:

Յետոյ վիրապ, էջմիածին՝

Որ ըլլամ ես փառօք կրկին

Հանու՛մ հարսնուկ :

Յետոյ ի վանք սուրբ կարապետ՝

Որ ըլլամ քեզ երախտագէտ

Տիկին հարսնուկ :

Յետոյ վարագ, անտի ի Սիս՝

Որ ըլլամ ես ի փառս փեսիս

Խարուն հարսնուկ :

Խօսքը կտրեց պարոնատացուն .

— «Ելեր եմ ես, Սղլի՛կս, իմ տուն

Տանիլ ըզքեզ . դուն ելեր ես

Ձիս հանելու իմ տընակէս :

Կեցի՛ր բարով, չէ՛ն կեցիր, չէ՛ն,

Ինձ հա՛րս պէտք է, հա՛րս տընաչէն,

Ո՛չ թէ աղջիկ

Շատաշրջիկ :

Ձեր արեւո՛ւն, ո՛հ, ես մեռնիմ,

Ձեր ոտներո՛ւն ես կը փարիմ,

Ո՛վ իմ ազնիւ կոյս աղջիկներ,

Տիտիկ ըրէք դուք ձեր տեղեր .

Սրտով, հոգւով նայեցէք դուք,

Ըլլալ հաճի, հանում հարսնուկ :

Պէտք է ջերմ սիրով կապուիմք մեր ընտանեկան կսուրիս :

78. Հ Ո Մ Ա Ն Ի Շ Բ Ա Ռ Ե Ր

Կան բառեր որ իրարու մօտ նշանակութիւն կուտան, ինչպէս, բանւոր - գործաւոր, աւագ - մեծ, որմ - պատ, մատեան - գիրք, վաճառել - ծախել, ննջել - նիրհել և քնանալ, երերցնել - շարժել, պոչ - ագիտտուն և գէս, կողմ - կոյս և դի, իղձ - փափաք և տենչ, ընծայ - նուէր և պարգեւ, խուժան - ամբոխ, ուրախութիւն - բերկրանք - ցնծութիւն և խնդութիւն, ձեւ - եղանակ - ոճ և կերպ, ակումբ - ժողով - կաճառ և գումարում, երանգ - գոյն և թոյր, հովանի - շուք և ստուեր, շիթ - կաթիլ և կայլակ, տապան - գերեզման և շիրիմ, ճիրան - մագիլ և ճանկ, որկոր - կոկորդ, ոտնաման - կօշիկ և ոտից, ժուղակ - թակարդ, աւիչ - թարախ, վախճան - վերջ, տուժել - վնասել, ասր - բուրգ, ազդ - ծանուցում, և այլն :

Նմանութիւնը նոյնութիւն չէ :

Նմանն զնմանն սիրէ :

79. Հ Ո Վ Ի Ի Ի Ն Ե Ր Գ Ը

Ես բարձր լեռան սուրբ սարի վրայ
 Խաղաղ կ'արածեմ, Տէ՛ր, իմ հօտերը,
 Գիշեր ու ցորեկ Գու տեսոյդ կարօտ
 Քեզի՛ կը սպասեն իմ ոչխար, իմ հօտ:
 Արդեօք կը լինի՞ որ զՔեզ մի օր
 Տեսնեմ ու սիրեմ որպէս գըթոտ հօր:
 Արդեօք կը լինի՞ որ մի օր Դուն գաս,
 Իմ վրանիս մէջ բարի հիւր դառնաս:
 Ո՛վ Տէր, իմ վրանս երբոր դուն հիւր գաս,
 Եւ բարի ողջոյն սիրով ինծի տաս,
 Ոտքերդ կը լուամ ջրով՝ պաղ, յստակ,
 Քեզ հանգիստ կու տամ իմ վրանիս տակ:
 Ինչպէս Աբրահամ ծերունի հայրիկ,
 Կը հիւրընկալեմ Քեզ, Տէ՛ր իմ քաղցրիկ,
 Քեզ համար կը զոհեմ գառըն անարատ
 Կը խնկեմ բուրում աշխարհ արարատ:
 Կաթ, սեր, կարագով կը կազմեմ սեղան
 Եւ ծաղիկներով կը զարդարեն զայն,
 Քեզ կը խմցնեմ մեղրի օշարակ,
 Կ'ածեմ իմ սրինգով երգ քաղցրանըւագ:
 Թարմ շուշաններով՝ կարմիր, ըսպիտակ՝
 Գու գլխուդ համար կը հիւսեմ պըսակ:
 Ասրով եմ գործած փափուկ պատմուճան
 Զոր Քե՛զ կ'ընծայեմ մեր սիրոյ նշան:

Ինձմէ կը հեռանաս, Տէ՛ր, Դու գոհ սրաիւ
 Եւ՝ «Մնաս բարո՛վ, կ'ըսես, հե՛զ հովիւ»:
 Քեզ կ'առաջնորդեմ մինչ լեռան կատար
 Եւ համբուրելով կը դնեմ ճանապարհ:
 Այց ըրէ մի օր այս սուրբ մարգաստան,
 Այցելէ՛ դու մեզ, Տէ՛ր իմ պատուական,
 Զի, ի սկզբանէ դու հովիւներին
 Էիր պահապան և պաշտպան վերին:
 Միթէ ես՝ խեղճուկ հովիւըս՝ նոյնպէս
 Զունի՞մ այնքան շնորհ որպէս Գոյդ Մովսէս:
 Միթէ Աբրահամ, Իսահակ և Յակոբ
 Միա՞յն սիրելի եղան Քեզի մօտ:

Բարի հովիւը իր անձը կը նուիրէ իր
 ոչխարներուն:

80. Մ Ի Ա Մ Ի Տ Ո Ր Ս Ո Ր Դ Ը

Միամիտ քաղաքացի մը, որ իր ունելիէն
 զատ ուրիշ զէնք չէր գործածած, որսորդու-
 թիւն ընել ուզեց: Ամէնանգամ որ որսի կ'եր-
 թար, ձեռնունայն կը դառնար: Օր մը շատ
 յոգնած կը վերադառնար, երբ ճամբան կը
 հանդիպի տղու մը որ ողջ ճագար մը կը տա-
 նէր: Լա՛ւ, ըսաւ ինքն իրեն, այս անգամ որս
 պիտի ունենամ: Ուստի ճագարը կը գնէ,

չուան մը կ'առնէ, մէկ ծայրն անասնոյն ոտ-
քին կը կապէ և միւս ծայրն ալ ճառի մը ոս-
տին: Յետոյ քանի մը քայլ ետ ետ կ'երթայ,
նշան կ'առնէ և հրացանը կ'արձակէ. գնտակը
չուանը կը կտրէ և ճագարը կը փախչի իր
բոլոր ուժով:

Անմիտ մա'րդը միայն կ'ուզէ փառաւորուիլ
իր չունեցած կամ իրեն յիշուաբերած բանով:

81. ԱԳՈՒԱԻ ԵՒ ԽԻԿԱՐ

Ագռաւն աղաչէր

Խիկարին,

Թէ ի՞նչ դեղ տալ պէտք էր

Իր ճագին:

Պնդէր թէ՛ «Յա՛ւն է սաստիկ,

Անողորմ մահն է մօտիկ»:

Իսկ Խիկար պատասխանէր.

«Գընա՛, Ագռաւ, մի տերև բեր,

Որուն վրայ ծիրտ չը լինի

— Ծիրտ ագռաւի»:

Գնաց Ագռաւ,

Բայց չի գտա՛ւ...

Ի դէպքս նեղ օրերու
Կը լսե՞ս, բարեկա՛մ դու
Ո՛չ, չես գտներ ցաւերուդ դեղ,
Թէ պղծեր ես ամէն տուն տեղ:

82. ԿԵՂՄ ԱՌԱՏԱԶԵՌՆՈՒԹԻՒՆ

«Կարկանդակէս դուն ալ կ'ուզե՞ս, ըսաւ
փոքրիկ Լուսիա իր մեծ քրոջը՝ Մարիամին:
— Ո՛չ, չնորհակա՛լ եմ, սիրունիկս. ո՛րչափ
ազնիւ ես»:

Լուսիս՝ այս յարգական խօսքը լսելով
և այսչափ դիւրագնի ազնիւ կոչուելով՝ շատ
գոհ եղաւ. միեւնոյն նուէրն ըրաւ նաեւ
իր փոքր քրոջ՝ Մաննիկին: «Հարկա՛ւ կ'ու-
զեմ», պատասխանեց Մաննիկ, Լուսիա քիչ
մը զարմացաւ. կը կարծէր թէ Մաննիկն ալ
իր մեծ քրոջը պէս պիտի ընէր և չպիտի ըն-
դունէր: Այլ սակայն իր կարկանդակէն մաս
մը տուաւ անոր քիչ մը դժկամակութեամբ:

Մինչդեռ Մաննիկ կ'ուտէր իրեն տըր-
ուած կարկանդակի կտորը, Լուսիա կ'ըսէր
ինքն իրեն. «Մաննիկն ազնիւ չէ. իմ կար-
կանդակս կ'ուտէ»:

Լուսիայի առատաձեռնութիւնը կեղծ է
ուրեմն:

Քան մը նուիրողը՝ պէտք է արտակ նուիրէ
եւ գոհ ըլլայ՝ եթէ ընդունուի իր նուերը:

83. ՍՈՂՈՄՈՆ ԵՒ ԷՇ

Սողոմոն պնդէր առ Տէր,

Որ ելլեն կենդանիներ

Իւր ի տես

Ի հանդէս:

«Միթէ չե՞մ ես, կը յեղյեղէր,

Աղամայ շափ հաճոյ քեզ, Տէ՛ր»:

Գթացաւ Տէր և կատարեց,

Ձոր Սողոմոն խնդրեց հայցեց:

Առիւծ, կատու, արջ, գայլ և կով

Եկան անցան շէնքով — շնորքով:

Այլ երբ իշուն եկաւ կարգը,

Այնպէս զըռաց Անշնորհքը,

Մինչեւ ապշիլ միւսներուն

Եւ հարցընել մեր իշուն

Թէ է՞ր ինքն ալ պարկեշտ՝ իրենց պէս՝

Սողոմոնին շուզեց գալ ի տես:

— «Ա՛հ, թէ ձեզ պէս երեւէի,

Ըսէ՛ք, Սողոմոն ի՞նչպէս պիտի

Տեսնէր իսկոյն

Իմ իշութիւն»:

Անօգոս է անխելոյ ու կոպիտ մարդէն շա
քան սպասել:

Էջը իր իշուրիւնը՝ գէշը իր գիշուրիւնը:

84. ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆ

Բարձրեալն Աստուած այն օրից

Երբ հաճեցաւ շունչ փըչել,

Իմ հողանիւթ շինուածքին

Կենդանութիւն պարգեւել,

Ես անբարբառ մի մանուկ՝

Երկու ձեռքս պարզեցի

Եւ իմ անզօր թեւերով

Աշխատութի՛ւն գըրկեցի:

Մինչ գիշերը՝ անհանգիստ՝

Օրօրոցում կապկապած,

Լալիս էի անդադար,

Մ'օրըս քունը խանգարած՝

Խնդրում էի նորանից

Բազուկներըս արձակել:

Ես ա՛յն օրից ուխտեցի

Աշխատութիւնը սիրել:

Թոթով լեզուիս մինչ կապերն
Արձակուեցան բացուեցան,
Մինչ ծընողքըս իմ ձայնից
Խնդացին ու բերկրեցան,
Նախկին խօսքն որ ասացի
Չէր հայր կամ մայր կամ այլ ինչ,
«Աշխատութիւն» դուրս թըռաւ
Իմ մանկական բերանից:

«Աշխատութիւն» ինձ կրկնեց
Ճակատագիրը վերեւից.
«Աշխատութեան դու սիրող
Կամի՞ս լինիլ այս օրից:
Ո՛հ, փոշոտ է ճանապարհդ
Քեզ շատ փորձանք կը սպասէ,
Բայց ջանասէր եղողին՝
Կեանքն անոյ՜ սիրան հանգիստ է:»

Աշխատութիւն, գոչեցի,
Թող միշտ շարժին յիմ ձեռին
Արօր, գութան և մանգաղ
Թող միշտ գործեն ու փայլին.
Ես՝ հանապազ, անխափան,
Մինչեւ կենաց շունչ յետին
Պիտի գոռամ, պիտ, կրկնեմ
Անդադար ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆ:

Աշխատութիւնը դառն կը թուի, բայց իր
պտուղը փայլը է:

2073

3532

« Ազգային գրադարան

NL0060715

Փունջ հասաճոյի այս [redacted] դա-
գրութիւնը ամբողջ 16 էջ աւելցած է նոր եւ
ընկիր նիւթերով: Նաեւ հոգ տարուած է լեզ-
ուի միօրինակութեան, նիւթերու յարմարա-
գոյն ընտրութեան եւ դասաւորութեան: Մա-
նաւանդ յիշատակելի է, իբրեւ կարեւոր բա-
րեփոխութիւն, *Առածներու* եւ *Բարոյական*
Սկզբունքներու ընտրութիւնը, այնպէս որ
անձնիւր հաշուածի յայտուող առած կամ
բարոյական՝ նիւթէն քաղուած ըլլալով անոր
իմաստը կ'ամփոփէ: — բարեփոխութիւն՝ որ,
աներկբայ ենք, պիտի գնահատուի մեծապէս:

 Պատ. Աստուծոյցներուն համար հանելի
եւ հրահանգիչ զբաղում մը պիտի ըլլայ՝ զտնել
եւ մեզ դրկել նոյն առածներուն նման ուրիշ
առածներ, խրատներ, բարոյական սկզբունք-
ներ՝ որ համապատասխանեն ընտրեցանութեան
նոյն նիւթերուն: Քաջալերութեան համար կը
խոստանանք ի փոխարէն նուիրել ամբողջ շարժ
մը մեր դասական գործերէն:

Հասցէ

Ս Մ Բ Ա Տ Դ Ա Ի Թ Ե Ա Ն

Դազաւէր խան, Պահնէ Դարու, Կ. Պոլիս

درعليه بجهت قیو قاضی مسکر خان سمیاد داودان